

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2020

aruandeaasta lõpp: 31.12.2020

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond

registrikood: 90001457

tänava/talu nimi, Staadioni tn 67

maja ja korteri number:

linn: Tartu linn, Tartu linn

vald: Tartu linn

maakond: Tartu maakond

postisihnumber: 51008

telefon: +372 7428443

faks: +372 7428166

e-posti aadress: elf@elfond.ee

veebilehe aadress: www.elfond.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	32
Bilanss	32
Tulemiaruanne	33
Rahavoogude aruanne	34
Netovara muutuste aruanne	35
Raamatupidamise aastaaruande lisad	36
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	36
Lisa 2 Raha	40
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	41
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	42
Lisa 5 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad	42
Lisa 6 Kinnisvarainvesteeringud	43
Lisa 7 Materiaalsed põhivarad	44
Lisa 8 Kasutusrent	45
Lisa 9 Laenukohustised	46
Lisa 10 Võlad ja ettemaksed	46
Lisa 11 Võlad töövõtjatele	47
Lisa 12 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	47
Lisa 13 Annetused ja toetused	49
Lisa 14 Tulu ettevõtlusest	50
Lisa 15 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	50
Lisa 16 Mitmesugused tegevuskulud	51
Lisa 17 Tööjõukulud	51
Lisa 18 Seotud osapooled	51
Lisa 19 Projektide tulud valdkondade kaupa	52
Lisa 20 Sihtkapitalid	53
Aruande allkirjad	54
Vandeauditiitori aruanne	55

Sisukord

Eestimaa Looduse Fond 2020	2
ELF kui huvikaitsja	3
Osalemine Eesti loodust oluliselt mõjutavate otsuste tegemises	3
Keskkonnaühenduste koostöö ja võimekuse arendamine	3
Looduskaitsealane avalik kommunikatsioon - pilootprojekt	4
Eestile omaste koosluste ja maastike säilimine	5
ELFi metsaprogramm	5
Metsanduse arengukava koostamine	5
Mets ja kliimamuutus	6
Kohaliku tasandi metsaotsused	7
ELFi mereprogramm	7
Merealade ruumiline planeerimine	7
Merealade väärtuste kaardistamine ja merekaitsealade ettepanekud	8
Eutrofeerumine ja säästlik põllumajandus	9
Kestlik liha tarbimine	9
Merekeskkonda mõjutavad arendused	9
Kestlik kalatarbimine	9
Naftareostuse ennetamine ja tõrje võimekus	11
ELFi märgalade programm	12
Sookoosluste taastamine	12
Eesti soode vaheinventuur	16
Märgalaviljelus Baltimaades	17
Turba kaevandamine	18
ELFi kliimamuutuse ja energeetika programm	19
ELFi liigikaitse programm	21
Lendorav	21
Nahkhiired	22
Konnad teel(t)	24
Looduskaitse andmebaas	25
Igaühe looduskaitse	26
ELFi loodustalgud	26
Igaühe looduskaitse	27
Teeme Ära talgupäev 2020	28
Välja antud stipendiumid ja toetused	29

Eestimaa Looduse Fond 2020

SA Eestimaa Looduse Fond (ELF) on mittetulunduslik valitsusväline keskkonnaorganisatsioon, mis loodi 1991. aastal. ELF on sõltumatu vabühendus, kes kaitseb loodust, kasutades parimat ekspertteadmist, uuenduslikke lahendusi ja igaühe kaasabi.

2020. aasta käive oli 1,745 miljonit eurot. Euroopa Liidu ning Eesti riiklike fondide ja riigieelarve toetuste raha moodustas eelarvest 94,8%, tasulised teenused 2,7% ja eraannetused 2.3%,

2020. a jätkasime tööd eraannetuste suurendamiseks ning püsiannetajate arvu kasvatamiseks. Aasta lõpu seisuga oli ELFi 230 püsiannetajat ning aasta jooksul koguti püsiannetustena 25 691 eurot. Lisaks laekus annetusi ettevõtelt 24 442 eurot ning „Ma armastan aidata“ keskkonnas 7263 eurot.

Töölepingu alusel töötas 2020. aastal ELFi kokku 53 inimest (27 täisajaga töökohta), lisatöid telliti töövõtulepingu alusel 17 inimeselt ja 16 juriidiliselt isikult. Töötajate palgakulu koos maksudega oli 2020. aastal 680 445 eurot.

2020. aastal jätkasid juhatuse liikmetena Tarmo Tüür (juhatuse esimees), Siim Kuresoo (aseesimees), Kadri Kalmus ja Silvia Lotman. Juhatuse liikmetele maksti juhatuse tasusid 2020. aastal 17 494 eurot ja töötasusid 77 538 eurot .

ELFi nõukogu töötas vabatahtlikkuse alusel: tasusid ja soodustusi kõrgema juhtorgani liikmetele ei makstud.

ELF ei väljastanud garantiisid.

Finantssuhtarvud:	2019	2020
Maksevõime üldine tase = käibevara/ lühiajalised kohustised	0,94	1,71
Kohustiste ja varade suhe =	0,80	0,86
Rahaliste vahendite tase = raha / lühiajalised kohustised	0,46	1,00

Teadus- ja arendustegevuse osakaal 2020. aastal 62,45 % (2019. aastal 51,78 %).

ELF kui huvikaitsja

ELFi strateegias on eksperttegevuse ning vabatahtlike kaasamise kõrval esile toodud ELFi ühiskondlik roll loodus- ja keskkonnakaitseliste huvide eest seisjana.

ELF seisab hea selle eest, et **Eesti riigi olulised otsused arvestaksid keskkonna ja looduse kaitse vajadustega**. Tahame jõuda selleni, et:

- 1) avalik meelsus on looduskaitse suhtes positiivne – Eesti elanikes on ootus, et keskkonda puudutavad otsused oleksid kvaliteetsed;
- 2) Eesti loodust oluliselt mõjutavaid otsuseid tehakse läbipaistvalt, tõenduspõhiselt ja keskkonnaühendusi kaasavalt;
- 3) Eesti keskkonnaühendused on piisavalt võimekad, et otsuste tegemises sisukalt osaleda.

Osalemine Eesti loodust oluliselt mõjutavate otsuste tegemises

ELF tegutseb selle nimel, et olulisi Eesti loodust mõjutavaid otsuseid tehtaks kaasavalt, tõenduspõhiselt ja läbipaistvalt. 2020. aastal osales ELF mitmetes keskkonnaalastes riigi otsustusprotsessides, millest on lähemalt kirjutatud konkreetsete teemade all.

Aasta jooksul esitas ELF mitmeid ettepanekuid ja arvamusi keskkonnaalaste protsesside suunamiseks, sh ettepanekud Kurgja loodusväärtusliku riigimetsa ala kaitse alla võtmiseks ja Alutaguse rahvuspargi kaitse-eeskirja täiendamiseks ning rahvuspargi laiendamiseks; kommentaarid ja ettepanekud Matsalu rahvuspargi kaitse-eeskirja eelnõule; ettepanekud mereala planeeringule, Helcomi Läänemere kaitse tegevuskavale, Liivi lahe tuulepargi KMH programmile ja vesiviljeluse määruse eelnõule; Rail Balticu raudteetrassi ehitusprojektide KMH programmile, lisaks täiendused ja soovitused valdade üldplaneeringu ja KSH aruannetele jne. Mitmed seisukohad ja ettepanekud koostati koos teiste keskkonnaühendustega, seal hulgas avalik kiri EL rahastuse kasutamise kohta perioodil 2021-2027 kliimanetraalsuse edukamaks saavutamiseks; seisukohad veepoliitika raamdirektiivile, Saaremaa püsiühenduse kavandamiseks riigi eriplaneeringu algatamisele, ettepanekud ÜPP strateegia meetmekavale; ettepanekud Eesti 2035, talustaldrikule ja elurikkuse strateegiatele; Arhusi konventsiooni rakendamise aruandele ning maaparandushoiutööde nõuete määruse ja metsaregistri määruse muutmise eelnõudele.

Keskkonnaühenduste koostöö ja võimekuse arendamine

Õigusloomes ning arengukavade koostamises, aga ka huvikaitses ja otsustusprotsessides osaleb ELF sageli koos teiste Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) liikmetega. Samuti vahetatakse infot oluliste arengute kohta, vajadusel koostatakse ühispöördumisi.

Mahukamatest protsessidest osales EKO 2020. aastal uue perioodi **ÜPP strateegiakava ja metsanduse arengukava 2030, samuti strateegia Eesti 2035 koostamise protsessis**. Suure väina püsiühenduse kavandamiseks algatatud riigi eriplaneeringu teemal võttis EKO keskkonnakaitselise teemadel sõna nii planeeringu algatamise eelselt kui järgselt ning on kaasatud ka planeeringu koostamist koordineerivasse juhtrühma. EKO tegemistest aastal 2020 saab ülevaate kodulehelt: <https://eko.org.ee/tegevus/avalikud-poordumised-1>.

Igal aastal annab EKO ühiselt välja **keskkonnateo ja -kirve auhinnad**. 2020. a keskkonnateoks valiti Rimi ohustatud kalaliikide müügist loobumine. Keskkonnakirve sai RMK Prählamäe kuivendustööde eest Hiiumaal, mis on keskkonda kahjustava kuivendustegevuse ilmekas näide.

EKO esindajatena osalesid ELFi eksperdid erinevates töögruppides ja protsessides:

- Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtrühmas Piret Väinsalu ja Johanna Maarja Tiik;
- metsanduse arengukava juhtkogu Tarmo Tüür;
- põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu (PMAN) Kristjan Piirimäe;
- põllumajanduse ja kalanduse arengukava 2030 (PÕKA) juhtkomisjonis asendusliikmena Aleksei Lotman;
- EKAK ühiskomisjonis (Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamise tegevuskavade elluviimise ja täitmise hindamise ning kodanikuühiskonna ja riigi koostöö arendamise valitsuskomisjon) Tarmo Tüür;
- Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021-2027 juhtrühmas Aleksei Lotman ning töögruppides Siim Kuresoo (metsandus) ning Aleksei Lotman (Põllumajandustootjate sissetulekud ja riskijuhtimine; Tingimuslikkus ja IAKS);
- maaeluministeriumi kalandusnõukogu ning Euroopa merendus-, kalandus- ja vesiviljelusfondi (EMKVF 2021-2027) ekspertkomisjonis Joonas Plaan ja Aleksei Lotman.

Looduskaitsealane avalik kommunikatsioon - pilootprojekt

Et üldist suhtumist looduskaitsele positiivsemaks muuta, on ELFi koostöös Keskkonnaõiguse Keskuse ja Tartu Ülikooliga käimas Natura2000 looduskaitsealade teemalise avaliku kommunikatsiooni pilootprojekt "NaturallyEst-LIFE", mida rahastatakse Euroopa Liidu LIFE programmist, kaasrahastajaks KIK.

Projekti käigus soovitakse leida häid viise, kuidas looduskaitsetes tekkinud konflikte vältida ja leevendada ning seeläbi kujundada suhtumist looduskaitsele positiivsemaks. ELF loodab üheskoos maahoolijate, kohalike elanike ning looduskaitse riiklike võtmeisikutega selles küsimuses sammukese edasi astuda.

2020. aastal jätkus projekti raames loodud **looduskaitse nõuandla** (www.k6k.ee/looduskaitse) töö, pöördumisi oli 17 ning kokku on projekti jooksul nõuandlasse pöördutud 70 korral. 2020. aasta jooksul lahkus projektist partner Looduskiri OÜ, kelle ülesanded projektis võttis üle ELF. 2020. aasta jooksul jõuti korraldada 4 õppereisi ning 7 huvipäeva - pandeemia olukorra tõttu toimusid osad neist virtuaalselt.

2019. aastal käivitatud kodanikuteaduse kampaania **nurmenukkude kaardistamiseks** jätkus 2020. aastal Tartu Ülikooli eestvedamisel ning ELFi toel, kampaania viidi esimest korda läbi ka Lätis. Loe lähemalt www.nurmenukk.ee.

Projekti raames korraldati **talgute suvekool Palupõhja looduskoolis**, mille eesmärk oli looduskaitsele kaasata uusi huvitatud vabatahtlikke. Lisaks toimusid projekti raames talgud Piirissaarel ja Süvahavva külas Põlvamaal. Täpsem info projekti kodulehel <http://elfond.ee/naturallyest>.

2021. aasta on projekti viimane täisaasta ning fookus on planeeritaval **samblike teemalise kodanikuteaduse kampaania**l ning projekti tulemuste kommunikeerimisel. Olulised tegevused on vabaõhuüritused, ning projekti tutvustused rahvusvahelistel konverentsidel, mõlemad tegevused sõltuvad otseselt ülemaailmsest viiruse olukorrast.

Eestile omaste koosluste ja maastike säilimine

ELFi metsaprogramm

ELFi metsaprogrammi peamised fookused 2020. aastal olid kohalike metsaotsuste keskkonnasõbralikumaks muutmisel, püsimetsanduse tutvustamisel värskel raamatu "[Teejuht püsimetsandusse](#)" kaudu, bioenergeetika keskkonnamõjude kaardistamine ja tutvustamine raporti "[Hidden inside a wood pellet](#)" kaudu, samuti säästliku metsanduse, looduskaitse ning bioenergeetika alane eestkoste.

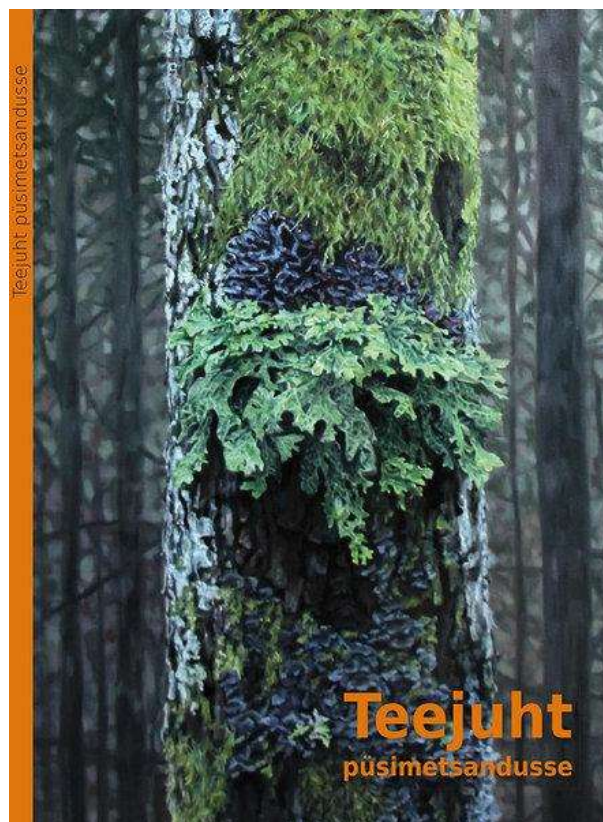
2020. aastal jätkus ühiskonnas terav metsadebatt. ELF osales selles mitmete ajakirjanduses avaldatud arvamused ja intervjuudega ning arvukate ELFi [metsablogi](#) postitustega. Teravat fooni ühiskonnas saab seletada viimastel aastatel üha kasvava raieintensiivsusega - sel aastal ilmunud 2018. aasta raievalu hinnang on taas viimase kümnendi suurim, samuti on rekordiline lageraiete pindala (12,7 miljonit tihumeetrit).

Metsaprogrammi tegevusi rahastati Eesti Keskkonnanühenduste Koja eelarvest, metsa kaitseks kogutud annetustest ning Ülemiste keskuse toetusest. Viimasega on loodussõbraliku metsanduse edendamiseks koostööd tehtud juba kolm aastat. Hooandja keskkonnas oli edukas ühisrahastuskampaania püsimetsanduse teejuhi väljaandmiseks. Metsateemalised tegevused on toimunud tihedas koostöös Eesti ja rahvusvaheliste keskkonnaorganisatsioonidega, ülikoolide teadlaste ja paljude teiste huvipooltega.

ELFi metsaprogrammi tegevusi vedasid 2020. aastal juhatuse liikmed Tarmo Tüür ja Siim Kuresoo, metsaekspert Liis Kuresoo, kohaliku tasandi metsaotsuste ekspert Liis Keerbergh ning kommunikatsiooniekspert Mariliis Haljasorg.

Metsanduse arengukava koostamine

Uue perioodi metsanduse arengukava (MAK) koostamine jõudis 2020. aastal ummikseisu. Aasta alguseks oli lõplikult selge, et kogu protsessi üks kaalukamaid etappe - arengustsenaariumide koostamine - paraku ebaõnnestus. Juhtkogu liikme Tarmo Tüür võttis selle kokku Postimehe veergudel järgmiselt: "Selles väga kaalukas etapis jäeti juhtkogu ja kõik sellesse kaasatud teadlased otsustavalt kõrvale – stsenaariumide koostamise meetodika ja lähteülesanne jäid hämaraks ning paljud juhtkogu tõstatatud küsimused vastuseta. Selle tagajärjel stsenaariumide koostamine venis ja ainus seni edukaks osutunud mõjude hindamise hange tuli tühistada. Küsitavused päädisid 2019. aasta lõpus valminud SEI Tallinna analüüsi varjamisega nii juhtkogu kui ka avalikkuse eest. See kõik ei jätnud sugugi muljet avatusest ja siirast tahtest erinevaid tulevikuvälavaid kirja panna ja analüüsida. Just selliste terviklike tulevikuvariantide kirjeldamine oleks andnud võimaluse nii juhtkogus, laiemalt ühiskonnas kui ka hiljem otsustajatel riigikogus teha läbipaistev ja kaalutletud valik. Üle poole aasta väldanud töö tulemus oli aga kõike muud kui sisukas ja terviklik ning valminud stsenaariumilaadsed tooted otsustati juhtkogus üksmeelselt prügikasti visata."

Protsessiga otsustati siiski edasi minna ilma arengustsenaariumiteta, ent jätkuvalt ebaõnnestunud hanked mõjude hindaja leidmiseks seda ei võimaldanud. Juhtkogu ainsaks tegevuseks 2020. aastal jäi alaeesmärkide sõnastamisse panustamine. Aasta alul kirjalikult ning sügisel (kui otsustati valminud alaeesmäärke vähendada ning seega uuesti sõnastada) koosolekutel. Kuna MAKi protsess oli sattunud avaliku kriitika ja surve alla, toimus see töö kiirustades ja lausaliselt hääletades. Nii sündinud eesmärkide terviklikkus ja läbimõeldus oli paraku väga küsitav. Samal ajal pole juhtkogu moodustamisel erinevate väärtuste ja huvide esindatus tasakaalustatud. Alaeesmärkide ja hääletamise probleemistikast saab lähemalt lugeda:

www.elfond.ee/mets/uhiskondlikule-kokkuleppele-suundunud-told-muutus-uhtakki-korvitsaks

Kokkuvõttes tuleb möönda, et sisulist tööd tehti MAKi raames napilt. Märgiline oli avaliku meelsuse muutus. Kui pikka aega püüti avalikkuses näidata metsanduse arengukava koostamist kui laiapõhjalise kaasamise head näidet, siis 2020. aastaga see illusioon purunes. Üsna üksmeelse kriitika MAKi koostamise ja ministeeriumi töö osas ütlesid juhtkirjades välja Postimees ja Eesti Ekspress ning protsessi vildakust kajastasid artiklid Päevalehe ja Postimehes ning analüüsi poliitilistes arutelusaadetes. Novembris ametisse asunud uus minister otsustas ette teatamata MAKi juhtkogu laiali saata.

MAKi protsessi kajastasime regulaarselt ELFi metsablogis: www.elfond.ee/mets#tags=MAK2030

Mets ja kliimamuutus

2020. aastal algas BirdLife Internationali toetatud projekt, mille raames koostati koos Läti Ornitoloogiaühinguga **raport biomassi ekspordi keskkonnamõjudest Eestis ja Lätis** (www.elfond.ee/mets/raport-biomass), peeti kohtumisi eri osapooltega ja avaldati arvamused. Aastale andsid oluliselt tooni ka elektrituruseaduse muudatuste ümber toimuvad arutelud, milles ELF aktiivselt osales.

Foto raporti kaanelt: Karl Adami

2021. a on ELFi plaan jätkuvalt panustada metsateemalisse avalikku diskussiooni ning osaleda riiklikes metsapoliitikas suunavates protsessides. Olulise suunana jätkatakse loodussõbraliku metsamajandamise võtete tutvustamist laiemale avalikkusele.

Kohaliku tasandi metsaotsused

2020. aasta aprillis alustati Aktiivsete Kodanike Fondi toel projektiga [“Kohaliku metsa tulevik – teadlikud osalejad ja paremad otsustajad”](#), mille eesmärk on parandada kohaliku tasandi metsandust puudutavate otsuste kvaliteeti huvide parema väljenduse ja kaasatuse kaudu. Kohalike omavalitsuste ametnike, volikogude ning kogukondade liikmete seas viidi läbi küsitlus, et kaardistada kohalike metsadega seotud probleeme ja vajadusi. Koostatud said õiguslike, metsanduslike ja kommunikatsioonialaste soovitusetega [juhendid kohalikele kogukondadele ja omavalitsustele](#). Osaleti metsaotsustega seotud avalikes diskussioonides, nõustati omavalitsusi ja kogukondi.

2021. aastal jätkatakse metsaotsuseid puudutavate õiguslike ja metsamajanduslike võimaluste tutvustamist temaatilistel veebiseminaridel, samuti kogukondade nõustamist ning metsaotsustega seotud probleemide analüütilist käsitlemist. Senisest enam tähelepanu pööratakse ka kaitsealadel toimuvale.

ELFi mereprogramm

Mereprogrammi eesmärk on puhas ja ökoloogiliselt mitmekesine Läänemeri, mille kaitset ja kasutust kavandatakse ja korraldatakse tervikliku ökosüsteemi põhiselt.

ELFi mereprogramm on jätkuvalt tihedalt integreeritud Maailma Looduse Fondi (WWF) Läänemere programmiga (Baltic Ecoregion Programme ehk BEP). Programmi juhtrühmas (*shareholder group*) esindas ELFi 2020. aastal juhatuse liige Silvia Lotman. BEPi töörühma raames koostati 2020. aastal uus viieaastane strateegia. Mereprogrammi juhib Aleksei Lotman, tegevustega on seotud eelkõige kestliku kalanduse projektijuht Joonas Plaan, kestliku toidutarbimise projektijuht Silja Kana ja kommunikatsioonijuht Kertu Hool, kaasa aitasid ka eutrofeerumiseksperdid Kuno Kasak ja Kristjan Piirimäe, kommunikatsiooniekspert Raul Kübarsepp.

ELFi mereprogrammi tegevustesse on integreeritud ka säästva põllumajanduse küsimused, kuna Läänemere eutrofeerumise vähendamiseks on vajalik vähendada merre valguga peamiselt põllumajandusest pärineva lämmastiku ja fosfori koguseid.

Mereprogrammi tegevusi koordineeriti 2020. a Rootsi WWFi tegevustoetuse abil. Kestliku kalanduse projekti rahastajaks on Sihtasutus Rootsi Post, kestliku toidutarbimise tegevusi toetasid Rootsi WWF ja Euroopa Liidu DEAR programmid.

Merealade ruumiline planeerimine

ELF on olnud Eestis merealade planeerimise eestkõneleja ja aktiivselt kaasa rääkinud praeguseks juba valminud Pärnu ning Hiiu mereplaneeringute valmimisel.

2020. aastal osalesime **kogu Eesti mereala planeeringu protsessis**, mis võimaldab merega seotud vastakaid huve kaaluda ja lahendusi leida. Kalanduse, turismi ja laevaliikluse kõrval on merealad üha enam muutumas majanduskeskkonnaks, kuhu rajatakse muuhulgas torujuhtmeid, elektrikaableid, kalakasvatusi ning meretuuleparke. Kõik see nõuab põhjalikku ja terviklikku planeerimist, mis arvestaks erinevate huvigruppide vajadusi ja aitaks ennetada võimalikke konflikte ning merekeskkonna kahjustamist. Mereala ruumiline planeerimine on kõigile EL liikmesriikidele kohustuslik ning planeeringud tuleb kehtestada hiljemalt 31. märtsiks 2021.

Eutrofeerumine ja säästlik põllumajandus

Kogu 2020. a vältel osales ELF koostöös teiste vabaühenduste ja ametiasutustega **Euroopa Liidu Ühise Põllumajanduspoliitika (ÜPP) teemalises avalikus diskussioonis** nii Eestis kui EL tasandil. ÜPP ning laiemalt põllumajanduspoliitika teemade kajastamiseks läbis uuenduskuuri maaelublogi www.elfond.ee/maaelu. Lisaks ÜPP reformi aruteludele on järjest tähtsamaks muutunud reformitud ÜPP ellurakendamise ettevalmistus: ELF on esindatud ÜPP strateegiakava juhtrühmas ja töörühmades ning osaleb aktiivselt keskkonnaühenduste selleteemaliste tegevuste koordineerimises. Silvia Lotman osales Keskkonnaameti kokku kutsutud pärandniitude tegevuskava töörühmas.

Et põllumajanduse mõju on otseselt seotud lihatootmise praktikatega, jätkas ELF **liha tootmise ja tarbimisega seotud mõjude kaardistamist ning 2020. aastal algas projekt Eat4Change**.

Kestlik liha tarbimine

ELF on tarbijate suunamiseks loodava lihafoori jaoks eeltööd teinud juba aastast 2017. Liha teejuht ehk juhised vastutustundlikule liha tarbijale on Soomes, Rootsis, Saksamaal, Prantsusmaal ja Austrias juba avaldatud. Järgmisena on lisaks Eestile lihateejuhti ette valmistamas ka Belgia. Siiani on jätkunud töö väikeste pausidega Rootsi WWFi toetusel. 2020. aastal jõudis eeltöö liha teejuhiga faasi, kus lepiti kokku tarbijatele presenteeritava esialgse hindamistabeli sisu ja sõlmiti leping kohaliku liha tootmise keskkonnamõju hindamiseks. Hindamise tööd toetab lisaks Rootsi WWFile alates 2020. aasta maikuust Euroopa Komisjoni DEAR programm laiema rahvusvahelise teavitusprojekti Eat4Change kaudu. Neli aastat kestva projekti raames suunatakse noori vanuses 15-35 aastat kestlikumate toidu valikute poole. Aasta lõpus alustati sotsiaalmeedia kampaaniat, mille eesmärgiks on toidu ja keskkonna seoste ning toidu tootmise mõjude selgitamine laiemale üldsusele.

2021. aastal avalikustatakse liha teejuht ja korraldatakse sellega seoses tutvustuskampaania ning erinevaid üritusi.

Merekeskkonda mõjutavad arendused

Mõne aasta eest jõudis uuesti avalikkuse ette Saaremaa silla rajamise plaan. 2020. aastal sai see ametliku käigu, kui algatati riigi eriplaneering. ELF on silla rajamist koos teiste keskkonnaühendustega järjekindlalt kritiseerinud, sest hindame silda mere elurikkusele eriti ohtlikuks.

2020. aasta lõpuks on Keskkonnaministeeriumisse esitatud 12 avamere kalakasvatuse rajamise projekti. Avamere kalakasvatuste rajamist toetavad ka EMKF 2021-2027 rahastusmeetmed. 2020. aastal saatsime omapoolse tagasiside ja kommentaarid kolmele kalakasvatuse keskkonnamõjude hindamise programmile (Kesknõmme, Tagalahe ja Ösel Offshore kolme mereala kalakasvanduse kompleks).

Kestlik kalatarbimine

Alates 2019. aastast on ELFi käsil Eestis keskkonnasäästlikku kalapüüki, tootmist ja tarbimist ning elanike teadlikkust edendav projekt. Projekti juhhib ekspert Joonas Plaan.

Toetudes WWFi hinnangutele kalavarude loodusliku olukorra, püügimeetodite mõju ja teatud liikide püügi majandamise ning TÜ kalateadlaste soovitudele Eesti kontekstis oluliste mageveekalade kohta, uuendati ja kohendati Eesti oludele vastavaks kestliku kalatarbimise juhise Kalafoor. Kasutades WWFi poolt välja töötatud metoodikat, hinnati ning lisati rahvusvahelisse andmebaasi latika ja särje püük Peipsi järvel ja Võrtsjärvel. Koostöös WWFi kolleegide ja Eesti kalateadlastega uuendatakse Kalafoori

igal kevadel mai lõpul. Täna on Kalafooris 68 liiki ning 105 erinevat hinnangut, arvestades erinevaid püügimeetodeid ja -piirkondi.

2020. a märtsis käivitus koostöös disainibürooga Fraktal loodud teavituskampaania, mille keskseks sõnumiks on "Vali kestlik kala" ning seda toetavad üleskutsed "Eelista keskkonda säästvat kodumaist kala!" ja "Aita kaasa kalade ja veekogude säilimisele, eelistades kodumaist kala." Kampaania viidi läbi sotsiaalmeedias, YouTube'is, kalapoodides ja jaekettides, avaldati raadioreklaamid ja jagati muid reklaamikandjaid (T-särgid, klepsud, märgid, jne). Lisaks uuendati kalafoor.ee sisu ning koduleht dubleeriti vene keelde. Kalafoori kampaania jõudis Eesti Disainiauhindade jätkusuutliku kategooria finaali. Kampaania toetamiseks toodeti mh 18 lühivideot, mis räägivad kala jaemüügist, kalatoodete tootmisest, kalatoitude valmistamisest, rannakalandusest, Läänemere ja kalade olukorrast. Lisaks tehti 19 animatsiooni, millest kümnele loeti peale ka venekeelne tekst. Animatsioone näidatakse 2021. kevadel rahvusringhäälingu kanalites ja kalafoori sotsiaalmeedia kanalites. Arenduses on noortele suunatud Facebooki platvormil mängitav hariduslik kalamäng, mille planeeritav valmimisaeg on kevadel 2021.

ELFi loodud kalamäng

Kalafoori tutvustati Eesti kalanduse osalistele, kalanduse juhtidele, teadlastele, kalatoodete tootjatele ja maaletoojatele ning kolme suurima jaeketi, Rimi, Selveri ja Coop'i esindajatele, lisaks 2021. aasta lõpul Eesti turule sisenevale Lidl kaubandusketile. Kõik neli on positiivselt meelestatud, koostöö ja arutelud jätkuvad 2021. aastal. Alates **2020. aasta juunist järgib Rimi kestliku kala juhust ning on oma kala ja mereanni valikust eemaldanud kõik ohustatud või ülepuütud liigid.**

Üheskoos Leedu Looduse Fondi (Lietuvos Gamtos Fondas) ja Läti WWF'i esindusega (Pasaules Dabas Fonds) pandi kokku ingliskeelne Baltikumi kalajuhis, mis järgib WWF'i hinnanguid, aga arvestab kohaliku kalaturgu ning kuhu on lisatud kohaliku tähtsusega liigid. Täna on Baltikumi kalajuhises 76 liiki ning 124 erinevat hinnangut. Koostöös Soome Instituudi ja Soome saatkonnaga toimus augustis esimene Läänemere päev Tallinnas. Koostöö jätkub ka aastal 2021.

Projektijuht Joonas Plaan osales erinevatel kalandusega seotud töörühma koosolekutel, kalandusnõukogu istungitel ning andis sisendit Euroopa Merendus ja Kalandusfondi (EMFF) kasutusele. ELF andis hinnangu Keskkonnaministeeriumi püügisoovidele ning selgitas seisukohti Läänemere kalanduse kohta üldisemalt. **Tänu eri riikide keskkonnaorganisatsioonide ühisele tegevusele**

kehtestati tursapüügile moratorium, mis kestis 2020. kevadeni. Lisaks leppisid Läänemere riigid kokku 2021. aasta püügivõimalustes, milles kaheksal juhul kümnest järgiti teadlaste ning keskkonnaorganisatsioonide soovitusi.

Kestliku kalatarbimisega seotud teemasid on kajastatud kahes telesaates, 23 raadiosaates, 15 online-meedia artiklis, kuues ajaleheartiklis ning kahes ajakirjas.

Toetudes WWFI hinnangutele ning nende kasutusel olevale metoodikale analüüsiti Eesti kalandust ning selle kestlikkust. **Analüüsi tulemused näitasid, et 82% Eesti rannakalandusest on kestlik ning ainult 2% on punases nimekirjas.** Võrreldes globaalse kalandusega, kus kõigest 11% on kestlik, on meie olukord hea. See info toetab kampaania sõnumit tarvitada kodumaist kala.

2021. märtsis algab kestliku kala kampaania ning mai lõpus avaldatakse värskendatud Kalafoor.

Naftareostuse ennetamine ja tõrje võimekus

ELF on alates 2005. aastast tegelenud vabatahtlikele naftareostustõrje alaste koolituste läbiviimise ning vabatahtlike võrgustiku arendamisega. Erinevate projektide raames on eelnevatel aastatel koostatud õppematerjale, loodud vabatahtlike andmebaas, vabatahtlikke koolitatud ning hangitud varustust.

2020. aastal testisime KIK projekti toel vabatahtlike grupijuhtide reageerimiskiirust fiktiivse naftaõnnetuse raames. Väljakutse-SMSile saabusid vastused 0-217 minuti (0-3,5 h) ehk keskmiselt 1 h ja 17 min jooksul, mis näitab, et toimiv kiirreageerimisgrupp on olemas. Vabatahtlikele grupijuhtidele korraldati õppekogunemised Tartus (3 osalejat) ja Tallinnas (8 osalejat), kus arutati edasisi plaane. Tallinnas Päästeameti ja Keskkonnaameti koostöös 26. augustil toimunud merereostustõrje õppusel Helcom Balex Delta 2020 osales ELFi poolt 6 vabatahtlikku, kes said harjutada isikukaitsevahendite kasutamist mere rannikult reostuse likvideerimisel. Õppusel osalemine aitas parandada koostööd ja infovahetuse sujuvust ELFi ja ametkondade vahel.

7. oktoobril allkirjastasid Keskkonnaministeerium ja ELF koostöökokkuleppe, mille kohaselt hakkab Keskkonnaministeerium 2021. aasta sügisest püsivalt rahastama naftareostustõrje vabatahtlike koolitamist. Koostöökokkuleppe allkirjastamise järgselt kinkis Keskkonnaministeerium ELFile robotpardi, mille peal saavad vabatahtlikud harjutada õliga määrdunud lindude püüdmist. Naftareostuse ennetamise projektis osalesid 2020. aastal Kadri Aller, Siim Kuresoo ja Aleksei Lotman.

ELFi vabatahtlikud Helcom Balex Delta 2020 õppusel. Foto: Teet Koitjärv

ELFi märgalade programm

ELFi tegevuse eesmärk on alles olevate väärtuslike soode säilimine ning kuivendusest rikutud soode taastamine.

Lähiaastate eesmärgid strateegias:

- taastatud on 7500 ha soid;
- õigusaktidest ei tulene põhjendamatu takistusi soode taastamiseks;
- Eesti sood pakuvad võimalikult palju erinevaid hüvesid ja toimib kõiki osapooli rahuldav inventeerimise ning hindamise süsteem;
- avalikkuse teadlikkus soode olulisusest on tõusnud ja mitmekesistunud (st arvestatakse nii sotsiaalsete kui kultuurilooliste aspektidega).

Sookoosluste taastamine

Eelmise kümnendi keskpaigast on Eestis pööratud Lääne-Euroopa eeskujul rohkem tähelepanu kaitsealuste sookoosluste taastamisele (peamiselt kuivendusest tingitud kahjustuste elimineerimisele, sh mahajäetud turbakaevandusalade korrastamisele). Paljudes Euroopa riikides on sood peaaegu hävitatud (nt Taanis, Hollandis, Saksamaal). Soid hakati Eestis väärtustama ja kaitsma alates 1970.–1980. aastatest. Paraku on isegi kaitsealustest soodest osa märkimisväärse kuivendusemõjuga, eriti servakooslused. Õnneks on meil mitmel pool võimalik protsess veel tagasi pöörata, sulgedes kuivenduskraavid ning taastades looduslik veerežiim, mille tulemusel hakkab sookooslus vähehaaval taastuma. Samas on vastuoluline, et avalikku raha kasutatakse samal ajal kuivendusvõrgustiku hooldamiseks, rajamiseks ja renoveerimiseks turvasmuldadel või kuivendatud alade intensiivseks

majandamiseks, mis päädib turbaalade edasise degradeerumise ja püsiva süsinikuheitega atmosfääri. Üheks kurioosseks näiteks on Lääne-Virumaal Palasi küla lähedal toimuv, kus Sirts'i Ika-I taastame EL rahastuse toel sookooslusi endisel jääksool, samas toimub EL rahastuse toel otse kaitseala piiri taga turbaala kuivendussüsteemi rekonstrueerimine endisel madalsool. Samuti võivad taastamistööde tulemusi mõjutada kavandatav Oandu põlevkivi allmaakaevandus, mille esialgsed piirid ulatusid Sirts'i kaitseala piiridele. Käimasoleva keskkonnamõtjude hindamise protsessi käigus oleme teinud ettepanekud, et mõjud välistada. Kuna soode taastamistööd muudavad rohkem või vähem maastikku ja mõjutavad sellega omakorda eelkõige kohalikke elanikke, on oluline neid taastamistöödesse kaasata. See annab parema võimaluse siduda looduskaitseelisi eesmärgi ning arvestada kohalike elanike vajadustega.

ELF on sookoosluste taastamisega tegelenud alates 2007. aastast. 2015. aastal algas ELFi juhtimisel **Euroopa Liidu LIFE programmi ja KIKi kaasrahastusel põhinev projekt „Soode kaitse ja taastamine“** (Conservation and Restoration of Mire Habitats – LIFE Mires Estonia, projekti nr: LIFE14 NAT/EE/000126) kuue kaitsealuse soo-ala veerežiimi taastamiseks. Projekti partnerid on Tartu Ülikool ja MTÜ Arheovisioon, koostööd tehakse samuti RMK, Keskkonnaministeeriumi, Keskkonnaameti, Põllumajandusameti, kaitseväge, õpilasmaleva ja kohalike omavalitsustega. Projekti tegevusi viivad ELFis ellu märgalaprogrammi juht Jüri-Ott Salm, eksperdid Marko Kohv, Piret Pungas-Kohv ning algetapil osales ka Eerik Leibak, kommunikatsiooniga tegeleb ELFi teabejuht. Oluline osa on ELFi talguprojektil.

Projekti käigus luuakse või parandatakse metsise, rabapüü, rabakonna, rabakiilide ja koerliblikaliste elutingimusi ning koostatakse nende liikidega arvestav soode taastamismetoodika. Taastamisalad katavad ligikaudu 7600 ha soid, sh ligi 5000 ha Natura 2000 elupaigatüüpidele vastavaid elupaiku. Võrreldes projekti algse plaaniga on töö käigus taastamistöödest mõjutatud ala pindala suurenenud ligi 1500 ha võrra. Looduslikele tingimustele lähedane veerežiim taastatakse looduskaitsealadele ja riigimaale jäävatel mittemajandatavatel rikutud veerežiimiga aladel: Alam-Pedja looduskaitsealal (Ika) – Soosaare soo mahajäetud kaevandusalal, Alutaguse rahvusparkis (endine Agusalu Ika) – Feodorisoos, Ohepalu Ika erinevates osades, Tudusoo Ika ja Sirts'i Ika soodes ning Lahemaa rahvusparkis – Laukasoo. Looduskaitseelisi ja seiretegevusi täiendavad kultuuripärandi ja haridusega seotud tegevused.

Laukasoo loodeotsas kunagisel kaevandusalal taastatud veerežiim ja ennistatud lagesoo, märts 2020. Droonifoto: Marko Kohv

2020. aastal keskenduti Sirtsi ja Tudusoo Ika-I taastamistööde läbiviimisele - enamus töid lõpetati detsembris. 2021. suveks on kavandatud mõne käsipaisu rajamine, mis sügisel maapinna külmutumise tõttu teostamata jäid. Talguliste ja käsitööliste abiga viidi lõpule taastamistööd Ohepalu Ika-I ja Laukasoo.

Talgulised 2020. aasta augustikuus Laukasoo taastamise talgutel paise rajamas. Foto: Laura Oro

2020. a kevadel jätkus teostatud tööde mõjude seire hüdroloogilisele režiimile ja sihtliikidele ning kaheaastase garantiiga rajatud paisude toimimisele. Täiendavate tööde teostus on osutunud vajalikuks Soosaares, Laukasoo ja Feodorisoo. Töödega plaanitakse algust teha või jätkata peale linnurahu lõppu 2021. a augustis. Hüdroloogilise ja sihtliikide seire tulemused annavad kinnitust, et taastamistöde üldine mõju on positiivne.

Lõpetatud on Tudusoo looduskaitsealal Järvesoo paikneva Seljamäe õpperaja rekonstrueerimine. 2020. aasta esimesel poolel valmisid infotahvlid ning koostati raja kohta õppeprogrammid. Raja avamisel 20. mail osales Eesti Vabariigi President Kersti Kaljulaid.

President Kersti Kaljulaid 20. mail 2020 Tudu õpperaja teabetahvlitega tutvumas

Nii infopostide kui õppeprogrammide koostamisel on peetud silmas uuenduslikkust, et infotahvlite materjal oleks mõistetav ning “kättesaadav” võimalikult paljudele sihtgruppide, tavapärase entsüklopeedilise esitusviisi asemel on kasutatud dialoogi vormi - materjal on loetav nn õueraamatuna. Õpperaja külastamisel on õpetajatel ja giididel võimalik teha matku ka ELFi-poolse juhendamiseta ning kasutada iseseisvalt ELFi poolt koostatud materjale. Nt saavad õpetajad valida suure hulga küsimuste seast endale sobivad küsimused ning nendest ELFi soode taastamist kajastaval kodulehel genereerida vastava töölehe. Lasteaialastele ning algklassilastele valmis Tudu soostikku ning sealset elustikku tutvustav põrandamäng.

Sügisel toimusid õppeprogrammid 16 õpilasgrupile erinevatest Eesti kohtadest. 2021. aastal on kavandatud 47 õppeprogrammi läbiviimine. Samuti viiakse läbi õpetajate koolitused, et leida õpperajale suuremat kasutust loodusainete tutvustamisel.

Pidevalt on täiendatud soode kultuurilooline andmebaas.

Tudu soostikku ja sealseid liike tutvustav põrandamäng. Foto: Piret Pungas-Kohv

Koostati ja avaldati järgmised artiklid, juhendid, aruanded ja pikemad intervjuud:

- Käsiraamat [“Soode taastamine: senised kogemused teguloo “soode kaitse ja taastamine” näitel”, I versioon](#). Koostajad: J.-O. Salm, L. Remm, M. Haljasorg, E. Karofeld, K. Kohv, M. Kohv, A. Kraut, L. Krumm, M. Meriste, L. Oro, P. Pungas-Kohv, U. Sellis, K. Sikk
- [Taastaimestumise edukuse seire Palasi jääsoo korrastamisalal: Taimestiku esimene seire jääsoo katsealal pärast korrastamist](#). 2020. Koostanud: Kai Vellak ja Edgar Karofeld
- Intervjuu Marko Kohvi ja Piret Pungas-Kohviga ajakirjas “Eesti Loodus” (detsember, 2020)
- Kaks intervjuud Piret Pungas-Kohviga Vikerraadio saates “Huvitaja” (<https://vikerraadio.err.ee/1097851/huvitaja-soorannak/1064329>, <https://vikerraadio.err.ee/1034544/huvitaja-soo-ja-parimus/1020403?fbclid=IwAR1-sFvNkusVRe0lf9Z3jAgOLwMlcpjip7PzO IQM86up5Tj-uOVCoUphI>)

Olulise teetähisena toimus 3. veebruaril 2020 rahvusvahelisele märgalade päevale pühendatud konverents „Kuidas sood toetavad meid ja meie soid?“. Programmi koostamisel lähtuti rahusvahelise märgalade päeva fookusteemast – elurikkus märgaladel, lisandusid soodega seotud ökosüsteemiteenused ja eri liikumisvõimalused soodes. Konverentsil tutvustati projekti raames koostatud käsiraamatut. Konverentsi korraldas Eestimaa Looduse Fond koostöös Eesti Märgalade Ühingu, Keskkonnaameti, Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooliga. Osalejaid oli 186. Konverents kanti üle ja salvestised on leitavad UTTVs: www.uttv.ee/naita?id=29336

Eesti soode vaheinventuur

Eestimaa Looduse Fond tegi 2009–2013 ulatusliku soode inventuuri. Saadud andmetel katavad lage- ja puissood Eesti territooriumist ligi 5,5%, millest pea kolmveerand on kaitse all.

Eestis on massilise kuivendamise tulemusena lage- ja puissoode pindala vähenenud ligi kolm korda (6400 km²-lt 2400 km²-ni), neist osa on muutunud soometsadeks, kuid selle selgitamine vajaks täpset inventuuri.

ELF alustas KIKi toel 2017. aastal projektiga, mille raames inventeeritakse üle Eesti ühtse metoodika järgi kõik need lage- ja puissoolad, mille kohta andmed on vananenud või küsitavad. Selle käigus on 2018. aastal uuendatud 571, 2019. aastal 536 ja 2020. aastal 760 soo seisundi ning looduskaitse väärtuse hinnanguid. Välitöödel koguti andmed iga soola koosluse tüübi, seisundi, inimõju ja liigilise koosseisu kohta, need sisestati andmebaasi ja väljavõtte edastati ka keskkonnaagentuurile (KAUR).

Projekti käigus toimetatakse ka kõik ELFi andmebaasis olevad sookirjed ning lahendatakse tüpoloogilised jms. vastuolud. See töö on juba varem lõpetatud Põhja- ja Lääne-Eesti kirjetega, 2020. aastal õnnestus lõpule viia ka suure osa Lõuna-Eesti kirjete toimetamine. 2021. aastal jätkub töö viimaste Kagu-Eesti sookirjetega.

Märgalaviljelus Baltimaades

2017-2020 aastatel viis ELF läbi projekti, mille raames uuriti **märgalaviljeluse võimalusi eesmärgiga tagada märgaladel allesjäänud turba ja sellesse seotud süsiniku säilimine ja vähendada nendelt lähtuvat kasvuhoonegaaside heidet**. Projekti käigus viidi sarnased tegevused läbi ka Lätis ja Leedus. Märgalaviljeluse rakendamiseks Eesti tingimustes on koostanud eksperthinnangud Katri Ots, Paavo Kaimre, Katrin Heinsoo ja Indrek Melts. Projektis kogutud andmete ja analüüside põhjal koostati teostatavusuuring märgalaviljeluse rakendamiseks Baltimaades (koostajad: A. Haberl, J. Peters, J.-O. Salm ja W. Wichtmann).

Märgalaviljeluse projekti raames analüüsiti ja osaleti riiklike ja EL poliitikate (nt ÜPP) kujundamisel. Märgiline on see, et Euroopa Komisjonis (EK) ja Euroopa Parlamendis (EP) toimunud arutelude tulemusel kavandatakse ÜPP raames märgalaviljeluse käsitlemist toetuskõlbuliku tegevusena. Ka ELF liitus mitme vastavasisulise pöördumisega EK ja EP suunal. Samas on liikmesriikidel oluline osa märgalaviljeluse mõiste ja tegevuste määratlemisel ning toetusmeetmete kujundamisel - kavas on teha selgitustööd ja osaleda põllumajanduspoliitika aruteludes. Eesti kontekstis on oluline veel vastavasisuliste rakendusuringute teostamine, mis annaks kindlust erinevate liikide kasvatamise tulemuslikkuse, kasutusvõimaluste ja süsinikubilansi kohta. Selle lünga täitmiseks valmis augustis tehniline projekt märgalaviljeluse pilootala rajamiseks Rannu lähistel Sangla osaliselt ammendatud turbakaevandamisalal, kus tegutseb PeatMill OÜ. Projekti koostas AS Kobras. Pilootala rajamiseks kavandati ühistaotluse esitamist Horizon 2020 programmi koostöös Tartu Ülikooli geograafia osakonnaga, kuid plaan jäi katki. 2021. a jooksul jätkatakse tööde teostamiseks võimaluste otsimist.

Meie jaoks on oluline, et maaparandusseaduses 2018. tehtud muudatused võimaldavad märgalaviljeluseks soodsa veerežiimi kujundamiseks viia läbi kuivendussüsteemide sulgemist või tingimuste muutmist. Sellele lisaks on vajalik maaomanike nõusolek nende tegevustega ning arvestada tuleb mõjusid ümbritsevate maade veerežiimile, mis võib olulisel määral raskendada niiskemate - märgalale vastavate - tingimuste loomist.

Kuivendatud turbaala, mida võiks potentsiaalselt märgalaviljeluse pilootalana kasutada

Projekti rahastas on Euroopa Kliimainitsiatiiv (*European Climate Initiative - EUKI*). Partneriteks olid Michael Succow' Sihtasutus, Leedu Looduse Fond jt. ELFis oli projektijuhiks Jüri-Ott Salm, projektis osalesid Kristjan Piirimäe (GIS analüüs), Aleksei Lotman (põllumajanduspoliitika), Mariliis Haljasorg (teavitus) ja Marko Kohv (märgalade taastamine).

Turba kaevandamine

ELF on esindatud vabatahtliku turba kaevandamise sertimissüsteemi arendamisega tegeleva sihtasutuse Responsibly Produced Peat (RPP) nõukogus (nõukogu liige Jüri-Ott Salm). Sertimissüsteemi eesmärgiks on tagada looduskaitsete väärtuste säilimine ja kaevandusjärgne alade korrastamine, eelistatult märgalade taastamise kujul. ELF koostas ettepanekud Viljandimaal Soosaare I, II, III ja Tässi turbatootmisalade korrastamise eskiisprojektidele, mis suures osas ka arvesse võeti. Arutelu teemaks on see, millisel viisil peaks toimuma kaevandusjärgselt alade metsastamine eesmärgiga tagada väljastamata turba säilimine. Võimaluseks on märgadele metsadele iseloomulike tingimuste loomine, mis aga ei pruugi maaomanike ootusi täita.

Keskkonnaministeeriumi juures tegutseval turba ümarlaul esindas ELFi Jüri-Ott Salm. 2019. aastal toimus üks koosolek, kuid sellel esitatud küsimused ümarlaua rolli ja tuleviku üle jäid ebaselgeks. 2020. aastal turba ümarlauda kokku ei kutsutud, kuigi ümarlaua liikmed nägid selleks vajadust. Eelkõige puudutab see Keskkonnaministeeriumi kavatsust täpsustada 2016. vastu võetud määruses "Kaevandamisega rikunud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri" toodud alade nimekirja. ELFi soovib looduslikuna toimivate soode eemaldamist nimekirjast. Järgmine turba ümarlaud sellel teemal on kavas 2021. talvel.

ELF esitas Keskkonnaametile ja Keskkonnainspeksioonile pöördumised Rääma soos toimuva turba kaevandamise ja kaevandusloas sätestatud tingimuste eiramise kohta. BIOLAN Baltics OÜ viis Rääma soos Rääma turbamaardlas (registrikaardi nr 0230) läbi eelkuivendustööd, mille tulemusel on toimunud ulatuslik maapinna vajumine kuni 200 m ning pinnaselõhede teke kuni 150 m kaugusel kaevandusala piirist. Kaevandamisloas (L.MK/326603) on määratletud, et enne kaevandamistegevuse alustamist tuleb rajada vettpeidav tõkend (geomembraanist sein), mis tagaks veerežiimi säilimise väljaspool mäeeraldust. Tõkendit pole senini rajatud ja teadaolevalt pole ka Keskkonnaamet vastavat projektilahendust kooskõlastanud. Kuna ametkonnad vastuolu kaevandusloas sätestatud nõuetega ei näe, siis kavandab ELF antud asjas kohtusse pöörduda.

ELFi kliimamuutuse ja energeetika programm

ELFi strateegia kliimaprogrammi üldiseks eesmärgiks on Eestist lähtuva süsiniku hulga kasvu peatamine atmosfääris (st saavutada kliimanetraalsus ja sealt edasi kliimanegatiivsus) ning Eesti väljumine saastavast põlevkivienergeetikast.

2020. a jätkusid arutelud õiglase ülemineku ning laiemalt Euroopa ja kitsamalt Eesti kliimaambitsiooni tõstmise osas. Kevadel alguse saanud pandeemia viis ümarlauad ja kohtumised virtuaalseks, mis ei lubanud ka Riigikogu suures saalis arutada ligi 3000 allkirjaga parlamendile üle antud rahvaalgatuse "Kliimanetraalne Eesti aastaks 2035" visiooni. Juuni alguses avaldasid Climate Action Network Europe'i (CAN Europe) ja Portugali ühendus ZERO aruande, mis näitas, et Eesti nagu ka paljude teiste ELi liikmesriikide energia- ja kliimakavad vajavad Pariisi kliimaleppe täitmiseks parendamist, Eestil tuleks keskenduda üleminekule põlevkivienergialt taastuvatele energiaallikatele. Samal ajal jätkas aga valitsus põlevkivi õlitechase toetamist, kuigi selle vastu astusid Eesti esimese kliimakaebusega kliimanoored ning avaliku pöördumisega sadakond aramusliidrit ja kultuuritegelast.

Aasta lõpus otsustasid EL liikmesriikide valitsusjuhid vähendada aastaks 2030 EL-i üleselt kasvuhoonegaaside heitkoguseid 55 protsendi võrra võrreldes aastaga 1990. See andis keskkonnaühendustele üle Euroopa suunised ja hoovad liikmesriikide valitsuste plaanides ja otsustes kliimateemadel jõulisemalt kaasa rääkimiseks. Sama jõustav oli Komisjoni EL roheleppes tulenev otsus keskenduda ka EL 2021-2027 eelarve kujundamisel kliimaeesmärkide ja rohepöörde toetamisele.

Vabaühenduste kliimavõrgustiku liikmed, kelle seas ka ELF aktiivselt eestvedaja ja liikmena tegutseb.

ELFi olulisemad tegevused kliima- ja energeetikavaldkonnas olidki 2020. aastal seotud Eesti kliimaambitsiooni tõstmise, õiglase ülemineku ja Eestile kahjuliku põlevkivi õlitechase rajamiseks tehtud otsuse tagasipööramisega.

- Õiglase ülemineku toetamiseks Ida-Virumaal korraldas ELF kevadel [kaasamisteemalise veebiseminari](#) ja maakonna roheplaani visiooni loomiseks [ümarlaua](#). Osalesime Ida-Virumaa õiglase platvormi töös ning õiglase ülemineku fondi juhtkomisjonis, et hoida keskkonna- ja

kliimaeesmärgid rohepöörde fookuses. Sügisel algatas ELF koos ERLi ja KÕKiga koosloomeprotsessi Ida-Virumaa roheplaani (nn Plaan G) taastuenergia ja energiatõhususe osa koostamiseks. Protsess tõi kokku erinevad osapooled, kelle vahel toimunud arutelude tulemusena sai kirja [18 analüüsitud mõjuga ettepanekut](#). Rohepöörde võimestamiseks läbi viidud esimese [koosloomeprotsessi õppetunde](#) jagasime eesti-, vene- ja inglise keeles. Paremaks infovahetuseks lõime Õiglase ülemineku listi ja osales ELF selle teemaga ka Arvamusfestivalil.

- ELF osales kliima- ja energiapoliitika debatis, tihti koostöös EKO kliimavõrgustiku liikmete või teiste vabaühendustega. Näiteks nõudsimise kliimapolitiika põhialuste aastani 2050 ja REKKI (riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030) ambitsioonikuse suurendamist, pöördusime [Euroopa Komisjoni](#) poole põlevkivisektori toetuste osas, [juhtisime ministriumite tähelepanu](#) sellele, et EL rahade kasutamine perioodil 2021-2027 on määrava tähtsusega kliimanetraalsuse saavutamise juures. Oktoobris kutsus ELF enam kui 50 Balti keskkonnaorganisatsiooniga [Eesti, Läti ja Leedu peaministreid](#) üles toetama EL kliimaeesmärgi tõstmist 2030. aastaks vähemalt 65 protsendini. Lisaks rääkis ELF eksperdina kaasa [tuulikuparkide rajamiseks sobilike alade](#) eelvaliku meetodika väljatöötamisel.
- Õlithase rajamise otsuse vaidlustamiseks selgitas ELF põlevkivisektori laiendamise kahjulikkust ja rõhutasime põlevkiviõlisse investeerimisega seotud finantsriske. Kirjutasime arvukalt arvamuskirju, koostasime Euroopa Komisjonile õlithase vastase [pöördumise](#) ja toetasime teistegi algatusi nagu õlithase rajamise vastu kohtusse pöördunud liikumist Fridays for Future ning samal teemal parlamendile [kollektiivse pöördumise](#) koostajaid.
- Koos ERLi ja KÕKiga hoidsime töös [www.kliimamuutused.ee](#) veebiportaali ja FB kontot. Veebileht annab ülevaate kliimamuutusest ja selle mõjudest viisil, mis kõnetab lihtsasti igaüht. Samuti annab juhtnööre, mida igaüks ette saab võtta, et kliimamuutuse süvenemist pidurdada. Veebilehel jagame keskkonnaorganisatsioonide värsked uudised, kajastame vabaühenduste kliimavõrgustiku kaks korda kuus ilmuvat infokirja.

Kliimateemadel jätkas ELF väga tihedat koostööd ERLi ja KÕKiga, osalesime aktiivselt aasta lõpuks juba 30 organisatsiooni ühendavas vabaühenduste kliimavõrgustiku töös ja lõime kaasa mitteformaalses kliima- ja keskkonnaalaldkonna rahvakogude juurutamise töörühmas.

ELF osales aktiivselt Climate Action Network Europe võrgustikus: jagasime Eesti-poolseid kogemusi, osalesime võrgustiku aruteludes ja ühiste seisukohtade koostamises. Koostööd jätkasime ka Balti ja Soome keskkonnaorganisatsioonidega. Peamisteks rahvusvahelisteks koostöösuundadeks kliima teemal olid 2020. aastal õiglase üleminek, biomassi kasutamine energeetikas, taasterahastuse planeerimine ja pikaajalised kliimastrateegiad.

Kliimaprogrammi tööd võimaldasid järgmised toetused Eesti ja rahvusvahelistelt rahastajatelt:

- lõppes Euroopa Kliimainitsiatiivi (EUKI) rahastatud projekt „Kliimamuutus ja Eesti energeetika tulevik“, mille eesmärk oli arendada arutelu Eesti energeetika tulevikustsenaariumidest;
- EL LIFE programm ja European Climate Initiative aitavad teha tööd kiiremaks ja efektiivsemaks üleminekuks madala süsinikuheitega majandusele;
- Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) toel alustasime tegevusi teadlikkuse tõstmiseks kliimamuutuste mõjust põllumajandusele ja toidutootmisele;
- Aktiivsete Kodanike Fondi (ACF) toel jätkasime koostöös ERLi ja KÕKiga vabaühenduste kliimavõrgustiku edendamist.

Olulisemad meediakajastused:

[Johanna Maarja Tiik: Ida-Virumaal on tarvis konkreetseid ideid.](#) Põhjarannik, 17.11.2020

[Uku Lilleväli: võiks paika panna põlevkivist väljumise kuupäeva.](#) ERR, 12.11.2020

[Valitsuse lahendus: põlevkivijaamade töös hoidmiseks on puidu põletamisele peale maksta.](#) EPL, 15.09.2020

[Estonia gives 125 million EUR for fossil fuel production.](#) EU Today, 04.04.2020

[Eesti Energia õlitehas tõuseb kriisi kiuste,](#) pikem lugu Äripäevas, kus teiste oluliste osapoolte seas tsiteeritud ka ELFi kliimaekspert Piret Väinsalut. Äripäev, 27.03.2020

[Intervjuu ELFi kliimaekspert Piret Väinsaluga peale seda, kui Eesti Valitsus otsustas rahastada uut põlevkiviõlitehast.](#) ERR, 27.03.2020

[Siim Kuresoo: maailm ei pruugi madalakvaliteetset kütteõli enam vajada.](#) ERR, 25.03.2020

2020. a osalesid kliimaprogrammi meeskonnas projektijuhtidena Piret Väinsalu ja Johanna Maarja Tiik, juhatusel Siim Kuresoo ning kommunikatsiooniekspertid Mariliis Haljasorg ja Katre Liiv.

Aastaks 2021 on kliimaprogrammis seatud järgmised sihid:

1. Jätkame senisest jõulisemalt huvikaitset Eesti kliima- ja energeetikapoliitika ajakohastamiseks, et see käiks sama sammu Pariisi kliimakokkuleppega ning aitaks saavutada nii EL kui ka Eesti enda valitsuse kliimaeesmärke. Selleks räägime ka kaasa EL kliimapolitiika kujundamises ning toome Eestisse rahvusvahelist teadmist ja kogemust.
2. Jätkame tööd õiglase ülemineku toetamiseks ning Ida-Virumaa roheplani koostamise eestvedamist.
3. Jälgime EL toetusprogrammide kujundamist ning räägime kaasa meetmete disainimisel, et need toetaksid kliimaeesmärkide saavutamist mõjusamal moel.
4. Jätkame eesmärgistatud kliimakommunikatsiooniga teadlikkuse tõstmiseks erinevate kliimamuutust mõjutavate tegurite kohta ning vastupidi - nt kuidas kliimamuutus mõjutab põllumajandust, toidu tootmist. 2021 aastal pöörame senisest enam tähelepanu kohaliku tasandi otsustajatele.
5. Anname hoogu rahvaalgatusega "Kliimanetraalne Eesti aastaks 2035" algust tehtud ühiskondlikule diskussioonile .

ELFi liigikaitse programm

ELFi liigikaitse programmi üldeesmärk on Eesti loodusele omaste ja ohustatud liikide asurkondade elujõulisus. Strateegia eesmärgid lähiaastateks on järgmised:

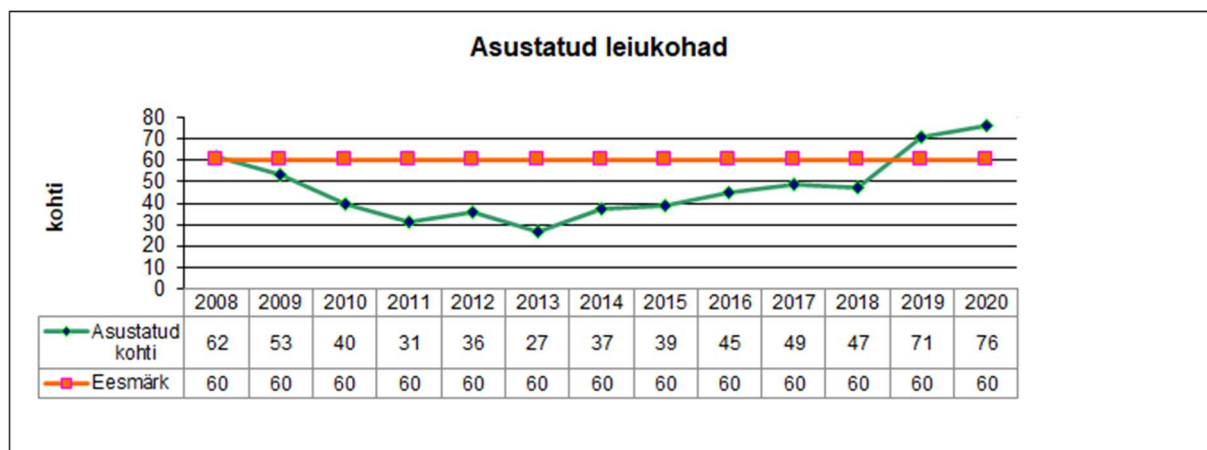
- ELF on heaks tugistruktuuriks liigikaitseprojektide elluviimisel, kui konkreetse ohustatud liigi kaitsmiseks on olemas pädevad teadmised ja vahendid ning senine kaitse ei ole piisav;
- ELFi jaoks ajalooliselt prioriteetsed liigid – lendorav, nahkhiired, hülged ning kahepaiksed – on hästi kaitstud;
- kriitilisse olukorda sattunud ohustatud liikide kaitseks astub riik õigeaegselt tõhusaid samme.

Lendorav

Lendorava kaitse tegevuse põhieesmärk on olnud info kogumine lendorava esinemispaikade kohta ning selle liigi hea käekäigu eest seismine. Viimasel aastakümnel langes lendoravate arvukus alla jätkusuutlikkuse piiri. Lendoravate elupaikade vähenemise ja edasise killustumise vältimiseks on

aastaid korraldatud lendorava elupaikade inventuure ning kavandatud lendorava leiukohti ühendavat võrgustikku, nende alusel on tehtud mitmeid ettepanekuid lendorava püsielupaikade moodustamiseks. Selle töö tulemusena kinnitas keskkonnaminister 2016. aastal lendorava kaitse tegevuskava ning võttis kaitse alla uued lendorava püsielupaigad. Püsielupaikade moodustamine on hoidnud ära lendoravatele oluliste elupaikade maha raiumise.

Paar viimast aastat on olnud lendoravale edukad sigimise aastad. Sajandi alguse raielankidele on kasvanud kuni 15 meetrine noor mets, mida lendoravad saavad taas kasutada isolatsiooni jäänud elupaikade vahel liikumiseks, võimaldades vahepeal asustamata leiukohti taasasustada. 2020. aastal tuvastati 76 lendorava asustatud leiukohta (joonis 1).

Joonis 1. Asustatud lendorava elupaikade arv ja keskkonnastrateegia eesmärk

2020. osales ELF toetava partnerina LIFE programmi Soome-Eesti ühisprojekti „Lendorav“. ELFi peamine roll projektis on osaleda temaatilistel aruteludel, alates 2020. ELF projekti kasusaajana ei tegutse.

Nahkhiired

2020. aastal kandsid nahkhiired Eestis aasta looma tiitlit. Seetõttu oli ka ELFi 2017. aastal alanud LIFE projektil, „**Tiigilendlase (*Myotis dasycneme*) elupaikade parandamine Eestis (EstBatLIFE projekt)**“, väga tegus aasta. Tegevuste loetelu:

- Jaanuaris toimus projekti juhtrühma kolmas koosolek, kus tehti eelmise perioodi kokkuvõtteid ja seati edasisi sihte. Sama kuu jooksul esinesid nii ELFi kui ka teised projektiga seotud nahkhiireuurijad mitmel korral meedias, nii Terevisioonis, Kuku ja Elmari raadios kui ka artiklitega ajakirjas Loodusest ning ajalehes Maaleht. 30. jaanuaril toimus Aasta Looma väljakuulutamine Tallinna Loomaaias. Jaanuaris alustas veebis tööd tiigilendlaste looduskaamera Piusa koobastes ja sellega seotud foorum veebilehel www.looduskalender.ee. Toimus esimene aasta looma meeskonna koosolek, mis jätkus igakuiselt läbi aasta.
- Veebruaris oli suurim sündmus interaktiivse näituse „Hirmus armas nahkhiir“ pidulik avamine Loodusmuuseumis 13. veebruaril. Näitus on kõigile nii muuseumis kui ka virtuaalsena veebis avatud kuni 2021. aasta lõpuni. Lisaks avaldati nahkhiirtest artiklid Eesti Looduses ja Maalehes. Valmis väliõppe infomapp nahkhiirte eluringist, mida jaotati loodusgiididele ja looduskoolidele ning -keskustele. Humala projektialale paigaldasime projekti infotahvel. Veebruaris ja märtsi alguses viidi läbi ka nahkhiirte loendus kõigis nahkhiirte talvituskoobastes kõigil projektialadel.
- Aprillis valmistasime ette ja mais viisime läbi loodusgiidide nahkhiirte-alase koolituse, mille käigus koolitati kokku üle 40 giidi nii Põhja- kui Lõuna-Eestist.
- Juunis valmisid piirdeaiad Piusa koobaste sissepääsude ümber ja toimusid giidide koolituse praktikapäevad eraldi Põhja-Eestis, Väänas ja Keila-Joal ning Lõuna-Eestis, Piusal ja Võrus.

- Juulis toimusid nahkhiirte varjekastide ehitamise talgud ja nahkhiireretked Soomaal ning valmistasime ette turvatruubi paigaldamist Piusale.
- Augustis toimus kaheksa nahkhiireretke Eesti eri paigus: Paines, Haapsalus, Kuressaares, Pärnus, Tartus ja Tallinnas. Valmistasime ette piirdeaedade paigaldamist Ülgase projektialale ja jätkasime Piusa turvatruubi paigaldamise ettevalmistustöödega.
- Septembris alustati piirdeaedade ehitusega Ülgasel ja paigaldati Piusa koobastesse 24 meetri pikkune ja 2 meetrise läbimõõduga turvatruup, mis peaks seal varingute korral ära hoidma olulise ühenduskäigu sulgumise.
- Septembrist detsembrini oli Tallinnas Tammsaare pargis üleval avaliku ruumi posternäitus "Supervõimekas Nahkhiir", millest hiljem valminud koopia paigaldati Piusa koobastiku looduskaitseala külastuskeskusesse.
- Novembris valmisid piirdeaiaid ümber viimase projektiala sissepääsude Ülgasel.
- Detsembris võtsime nahkhiire aasta kokku unejuttude konkursi võitjate välja kuulutamiseks Loodusmuuseumis.
- Terve aasta vältel olid kõikidel projektialadel sissepääsud nahkhiirte maa-alustesse talvituspaikadesse videovalve all ja nahkhiiri oli palgatud valvama turvafirma United Security Service (USS).

Projekti rahastab Euroopa Liidu LIFE programm, SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja projekti partnerid. EstBatLIFE projekti juht on Lauri Klein ning ekspert Lauri Lutsar, teavitusega aitasid Kertu Hool ja Raul Kübarsepp. Lähem info projekti kohta: www.elfond.ee/nahkhiired

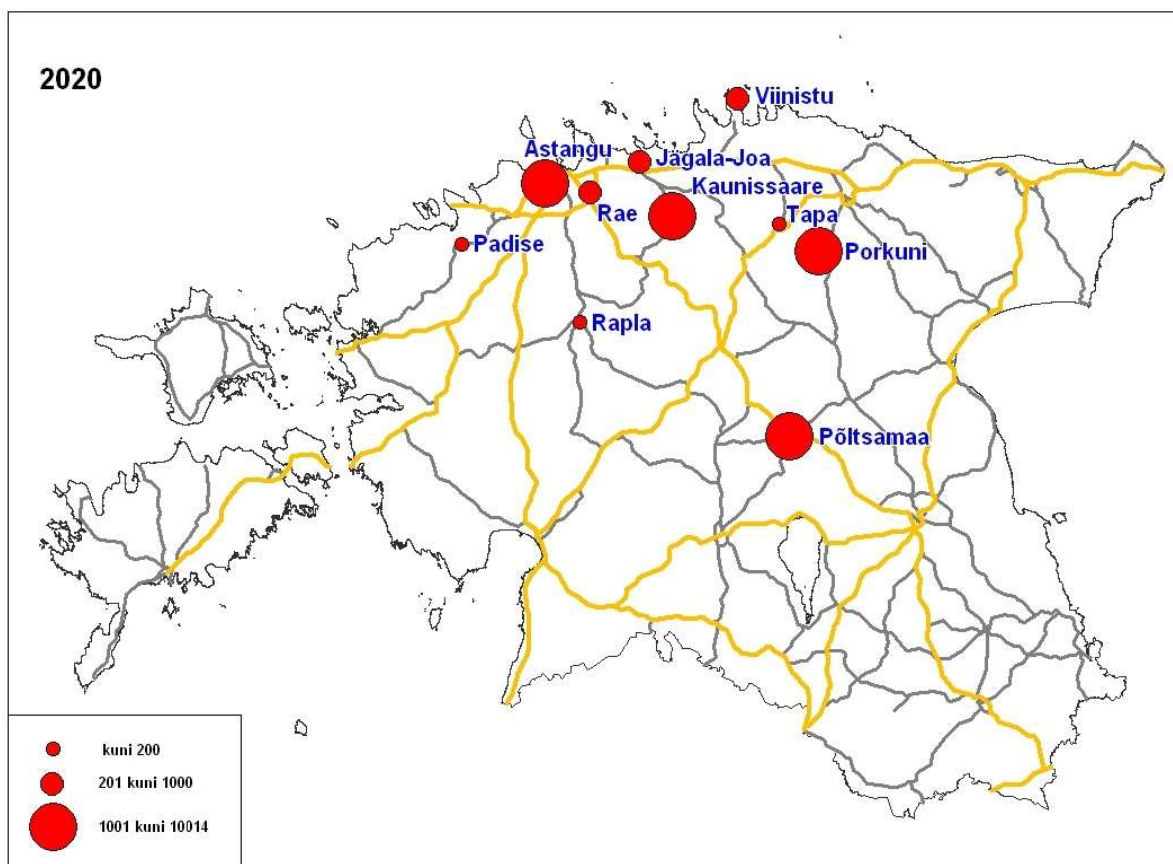
Nahkhiireuurijad vaatlemas paigaldatud turvatruupi Piusal. Suurim saavutus praktilisel nahkhiirte kaitsel 2020. aastal oli turvatruubi paigaldamine Piusa koobastes. See 24 m pikkune ja 2 m läbimõõduga truup peaks vähemalt järgneva saja aasta jooksul hoidma käikude varisemise korral ära selle, et nahkhiired sobivaimasse talvituspaika enam ligi ei pääseks.

Projektile on kavas taotleda pikendus kuni 2021. aasta lõpuni, et jõuaks varustada kõik piirdeaedadega sissepääsud elektriühendusega ning sulgeda püstšaht Humalas. Lisaks on kavas korraldada lõppseminar, valmistada ette täiendus- ja parandusettepanekud nahkhiirte kaitse dokumentidele ning koostada ja ametkondadega kooskõlastada projekti *AfterLIFE*-plaan.

Konnad teel(t)

Alates 2012. aastast on ELF kevaditi korraldanud KIKi toel kahepaiksete üle tee aitamise kampaniat „Konnad teel(t)“. Algatuse „Konnad teel(t)“ eesmärgiks on päästa maanteedel hukkuvaid kahepaikseid ning suurendada inimeste teadlikkust Eesti kahepaiksetest, nende eluviisidest ja olulisusest meie ökosüsteemis. Konnade elude päästmisel on abiks nii talgud kui ka tähelepanelikum liikumine kriitilistes teelõikudes rände ajal. Pikemas plaanis on aga tarvis ohtlikele teelõikudele rajada kestlikud ning hästi planeeritud konnatunnelid.

2020. aastal oli konnade rände ajal COVID-19-st tingitud eriolukord, mistõttu avalikke konnatalguid ei korraldatud ning vabatahtlikud käisid konni päästmas üksi või pereringis. Korraldati üks infoüritus veebikeskkonnas. Keerulistest oludest hoolimata päästeti autorataste alt rekordarv kahepaikseid - 21 800 (võrdluseks: 2019. aastal päästeti 14 800 konna). Konni abistati 10 paigas üle Eesti ning vabatahtlikud käisid talgutel 357 korda. Kõige tihedam kahepaiksete ränne toimus Porkuni kandis, kus vabatahtlike abiga päästeti autorataste all hukkumise eest rekordilised 10 014 konna. Järgnesid Põltsamaa 5548, Astangu tänav Tallinnas 2176, Kaunissaare 1864 ja Jägala-Joa 835 päästetud kahepaiksega. Kokku päästeti 21 227 harilikku kärnkonna, 405 rohukonna, 75 rabakonna ja 57 tähnikesilikku.

“Konnad teel(t)” kampaania raames on vabatahtlikud kaheksa aastaga päästnud üle 133 000 kahepaikse elu. Aastate jooksul on talgutest osavõetud ca 3350 korral, tublid vabatahtlikud on konnade heaks tööd teinud umbes 6700 tundi.

Projekti tegevusi rahastas SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Projekti eestvedajaks oli 2020. aastal Kristiina Kübarsepp, vabatahtlike tegutsemist koordineeris Kadri Aller. 2021. aastal on plaanis jätkata talgute korraldamise propageerimist ning Eesti kahepaiksete tutvustamist.

Konnatalgulised reguleerivad COVID-19 2+2 ohutusreegleid järgides autode liikumiskiirust Tallinnas Astangu tänaval. Foto: Janek Jõgisaar.

Looduskaitse andmebaas

ELFi looduskaitse andmebaas hõlmab enamikku Eesti elupaigatüüpe ja loodusväärtusi. Läbi viidud üle-eestiliste inventuuride [põlismetsad (1993-1996); puisniidud (1995-1996); märgalad (1996-1998); niidud (1999-2001); sood (2009-2020) jt.] andmed on digitaliseeritud ja süstematiseeritud.

Andmebaas koosneb 31.12.2020 seisuga 24998 kirjest (millele lisandub 6975 ajaloolist niidukirjet), iga kirje on ühe konkreetse elupaiga kohta (hõlmab tavaliselt 0,5–100 ha) ja sisaldab andmeid selle seisundi, väärtuste ja liigilise koosseisu kohta. Mullused uued kirjed lisandusid eelkõige soode vaheinventuuri käigus seni inventeerimata objektide kohta. Põhibaasiga seotud liigiandmebaasis oli 566950 kirjet erinevate taime-, looma- ja seeneliikide kohta.

Väljavõtteid kaitstavate liikide ja väärtuslike koosluste kohta on regulaarselt edastatud Keskkonnaagentuurile (EELIS), Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonnale, Euroopa Komisjonile jm asjakohastele institutsioonidele ning Tartu Ülikooli jt teadlastele. Lisaks ELFi andmebaasi "traditsioonilisele" väljavõttele (ELF_inventuurid) on EELIS-es ka eraldi teemakiht 'sood'. 2020. aastal kopeerisime sadu tuhandeid kirjeid Pärändkoosluste Kaitse Ühingule (PKÜ) ning need kajastuvad nüüd äsja ilmunud uues Eesti soontaimede levikuatlases (Tartu 2020).

ELFi andmebaas vastab Euroopa Liidu Natura 2000 kriteeriumidele ja võimaldab selle kasutust riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Muu hulgas on see oluline vahend, püüdmaks tagada Natura 2000 protsessi

objektiivsust looduskaitsest aspektidest lähtuvalt. Samuti on oluline seirata Natura kriteeriumide täitmist Eesti riigi ja arendajate poolt (arendustegevus, sh planeeringud; riikliku ülevaate koostamine Natura-alade kaitse osas; Natura-aladel loodushoiutööde rahastamine). Nendele tegevustele aitab kaasa osalemine Eesti-sisestes ja rahvusvahelistes koostöövõrgustikes (Eesti Keskkonnaühenduste Koda, WWF, CEEWeb, IUCN).

Igaühe looduskaitse

ELFi eesmärk on, et igaüks saab elurikkust suurendada ja tunneb end osana looduskaitsest. Lähiaastate strateegilised eesmärgid on:

- igal huvilisel on piisavad praktilised teadmised ja oskused, et oma elukeskkonda rohkem elurikkust tuua;
- ELFi talgutel osaleb igal aastal 1500 inimest, teaberingi on kaasatud 3000 inimest;
- riiklikku looduskaitset täiendab ja toetab eraomandil ja erainitsiatiivil põhinev looduskaitse;
- ELFi on 1000 püsiannetajat, annetustest kogutakse 150 000 eurot aastas ning ettevõtete toetustest 150 000 eurot aastas.

ELFi loodustalgud

ELFi talgute 21. hooaeg 2020. aastal oli pühendatud soodele ning teema-aasta tegevustest saab ülevaate veebilehel <http://talgud.ee/teema/sood>.

Kulno Malva sookontsert Männikjärve rabas Jõgevamaal. Foto: Epp Adler

Kokku toimus 2020. aastal ELFi eestvedamisel Eesti eri paigus 50 talgut, kus 654 vabatahtlikku panustasid looduse heaks 5457 töötunniga. Avalikkusele olid osalemiseks avatud 41 talgut, ülejäänud üritustel osalesid sõpruskonnad, ettevõtete kollektiivid ja vabaühendused. Talgutööd olid peamiselt

suunatud märgalade taastamisele (8 talgul rajati kuivenduskraavidele turbapaisusid), pärandkoosluste hooldamisele ja taastamisele (puis-, ranna- ja lamminiidud ning loopealsed), ning spetsiifiliste liigikaitsete tööde tegemisele. 16 talgut toimusid kahepaiksete heaks (kõre, mudakonn, harivesilik) ning 8 talgul tegutseti lindude heaolu nimel (must-toonekurg, niidurüdi, tutkas). Lisaks tegeleti invasiivsete võõrtaimeliikide tõrjega (verev lemmalts, kanada kuldvits ja kurdlehine kibuvits - 9 talgut). Soode teema-aasta raames toimusid soolindude, -putukate ja -käpaliste retked ning kuulati soopärimuse loengut. Lisaks sai osaleda pärimusmuusik Kulno Malva sookontserdil Männikjärve rabas ning kuulata veebikeskkonnas Juhani Püttsepa ja Vahur Afanasjevi (soo)kirjanduslikku aruteluõhtut.

Talgulised Laukasoos rabapaisusid ehitamas. Foto: Ülo Veldre

ELFi talgute suvekool toimus 2020. aastal juba seitsmendat korda. Neljandat aastat toimus suvekool Palupõhjas, kus niideti taastataval puisniidul käsitsi heina. Suvekoolis osales 39 suurt ja väikest talgulist. Lisaks niitmisele sai kuulata arheoloog Pikne Kama loengut soolaipadest, minna Ene Koogi juhitud taimeretkele ning õppida Mari Kaiseliga regilaule. Keskkonnapsühholoog Grete Arro rääkis avaliku Ööülikooli salvestuse raames keskkonnasõbralikest käitumisharjumustest ([järelkuulatav](#)) ning Avo Rosenvald jagas nippe vikatiga niitmise kohta.

Talgute korraldamist rahastasid KIK, LIFE programm, eraannetajad ning talgutel osalejad. Talgute projekti töötajad 2020. aastal olid: Kadri Aller, Katrin Loss, Rait Parts ja Siim Kuresoo. Suvekooli korraldamisega tegelesid Mari Kaisel ja Indrek Kuuben. 2021. aastal on prognoositav talgute arv ca 60. Aasta teemaks on metsis ning toimuvad metsakanaliste seiretalgud.

Igaühe looduskaitse

Projektiga "Igaühe looduskaitse - positiivne kaasamine" püüame pöörata negatiivsetest keskkonnauudistest tulenevat apaatsust ja lootusetust positiivsuse ja aktiivse panustamise poole, pakkudes inimestele lootuse ja kaasalöömise võimalusi ning võimaldades aru saada keerukatest

poliitikaprotsessidest. Projekti raames toimus üheksa niitmisüritust (osalejaid u 350) üle Eesti. Niitmisürituste hulgas toimus ka üks poliitikakujundamisele suunatud üritus - Karula rahvuspargi märgade niitude teemapäev, millega tõsteti tähelepanu alla niisked niidud ning mille mõjul on teema jätkuvalt poliitikakujundajate laual. Koostöös Eesti Rahva Muuseumiga toimus suur niitmisvõistlus Tartus (osalejaid u 40).

Niitmisvõistlus Tartus ERMi juures 12. juulil 2020. Foto: Katre Liiv

ELFi ja PKÜ eksperdid osalesid ühtse põllumajanduspoliitika strateegiakava töörühmade koosolekutel Maaeluministeeriumis ning tegid põllumajanduspoliitika keskkonnasõbralikumaks kujundamiseks hulgaliselt ettepanekuid. Kogu protsessi kajastati ka ELFi maaelu tuleviku, põllumajanduse ja kalanduse blogis (www.elfond.ee/maaelu), millel oli aasta jooksul kokku u 3500 külastust.

Teeme Ära talgupäev 2020

2020. aasta Teeme Ära talgupäeva korraldamist ja läbiviimist mõjutas olulisel määral kevadine COVID19 viiruse levik. Kuna traditsioonilist talgupäeva ei saanud eriolukorra tõttu korraldada, siis oli seekordse talgupäeva teemaks "Teeme Eesti viirusest puhtaks!", millega kutsuti inimesi üles valmistama ja kandma riidest maske. Algatuse eesmärgiks oli tõsta inimeste teadlikkust maskide kandmise vajalikkusest. Maskide valmistamine sai hoo sisse 20. aprillist ja kulmineerus maikuu esimesel laupäeval, mil traditsiooniliselt toimub üle-eestiline talgupäev. Maskitalgud jätkusid 10. maini.

Talgupäeva raames toimus kodune maskitegu 351 paigas ning kokku valmistati 7336 riidemaski. Kõige rohkem maske õmmeldi Harjumaal, Tartumaal ja Pärnumaal. Lisaks toimus maskitegu mitmes paigas väljaspool Eestit: Saksamaal, Prantsusmaal ja Luksemburgis. Täpsem ülevaade maakondade ja riikide lõikes on kirjas talgupäeva kodulehel <https://2020.teemeara.ee>.

Talgupäeva korraldasid Eestimaa Looduse Fond, Eesti Külaliikumine Kodukant ja nende ümber koondunud võrgustik. Partneritena löid kaasa Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Tamrex, Vizeum, Tele2, Nordic Hotel Forum, R-Kiosk jt.

Talgupäeva meeskonnas töötasid ELFi poolt Tarmo Tüür, Mirjam Vösaste ja Kadi Rutens.

Välja antud stipendiumid ja toetused

ELF annab igal aastal välja noore looduskaitsejuhataja auhinda, mille juurde kuulub 1000 euro suurune stipendium. Noore looduskaitsejuhataja auhind loodi Kaja ja Aleksei Lotmani sihtrahastamise baasil 2005. aastal, 2020. aastal anti seda välja 15. korda. Žürii otsusel sai 2020. aasta nooreks looduskaitsejuhatajaks botaanik Ott Luuk. Laureaat on Pärändkoosluste Kaitse Ühingu juhatuse kauaaegne liige ja tegeleb mitmete koosluste kaardistamise ning taimede uurimisega. Äsja ilmus Oti ning teiste botaanikute põhjaliku ja pikaajalise töö tulemusel uus Eesti taimede levikuatlas. Auhinnaga kaasnes ehtekunstnik Kertu Tubergi loodud rinnamärk ning 1000-eurone stipendium, mille pani sel korral välja MATKaSPORT.

Noore looduskaitsejuhataja auhinna üleandmine Ohepalu soo taastamisalal toimunud matkal 6. veebruaril 2021

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2020	31.12.2019	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	469 684	280 852	2
Nõuded ja ettemaksud	322 662	79 960	3
Varud	3 610	3 647	
Kokku käibevarad	795 956	364 459	
Põhivarad			
Investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse	7 985	7 985	5
Kinnisvarainvesteeringud	18 967	20 023	6
Materiaalsed põhivarad	196 071	189 510	7
Immateriaalsed põhivarad	0	13	
Kokku põhivarad	223 023	217 531	
Kokku varad	1 018 979	581 990	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Laenukohustised	2 880	2 820	9
Võlad ja ettemaksud	88 315	145 565	10
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	374 874	252 273	12
Kokku lühiajalised kohustised	466 069	400 658	
Pikaajalised kohustised			
Laenukohustised	417 453	20 338	9
Kokku pikaajalised kohustised	417 453	20 338	
Kokku kohustised	883 522	420 996	
Netovara			
Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	10 932	10 932	20
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	150 062	143 204	
Aruandeaasta tulem	-25 537	6 858	
Kokku netovara	135 457	160 994	
Kokku kohustised ja netovara	1 018 979	581 990	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2020	2019	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	1 672 235	1 337 109	13
Tulu ettevõtlusest	47 319	80 030	14
Muud tulud	1 833	3 333	
Kokku tulud	1 721 387	1 420 472	
Kulud			
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-919 833	-747 799	15
Mitmesugused tegevuskulud	-93 276	-90 085	16
Tööjõukulud	-680 445	-549 427	17
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-50 714	-19 234	6,7
Muud kulud	-975	-6 800	
Kokku kulud	-1 745 243	-1 413 345	
Põhitegevuse tulem	-23 856	7 127	
Kasum (kahjum) tütarettevõtjatelt	0	2	5
Intressikulud	-1 681	0	
Muud finantstulud ja -kulud	0	-271	
Aruandeaasta tulem	-25 537	6 858	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2020	2019	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	-23 856	7 127	
Korrigeerimised			
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	50 714	19 234	6,7
Kasum (kahjum) põhivarade müügist	-859	3 467	
Kokku korrigeerimised	49 855	22 701	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-243 056	-12 949	
Varude muutus	37	-2 627	
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	65 705	-562 783	
Kokku rahavood põhitegevusest	-151 315	-548 531	
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade soetamisel	-57 180	-130 995	7
Laekunud materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade müügist	1 833	3 333	7
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-55 347	-127 662	
Rahavood finantseerimistegevusest			
Saadud laenud	400 000	30 985	9
Kapitalirendi põhiosa tagasimaksed	-2 825	-7 827	
Makstud intressid	-1 681	-271	
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	395 494	22 887	
Kokku rahavood	188 832	-653 306	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	280 852	934 158	2
Raha ja raha ekvivalentide muutus	188 832	-653 306	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	469 684	280 852	2

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

			Kokku netovara
	Sihtkapital/ Osakapital nimiväärtuses/ ReserVKapital	Akumuleeritud tulem	
31.12.2018	10 932	143 204	154 136
Aruandeaasta tulem	0	6 858	6 858
31.12.2019	10 932	150 062	160 994
Aruandeaasta tulem		-25 537	-25 537
31.12.2020	10 932	124 525	135 457

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Eestimaa Looduse Fond raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Eesti finantsaruandluse standardiga põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid. Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes kassas olevat sularaha, arvelduskontode jääke (v.a. arvelduskrediit), kuni 3-kuulisi tähtajalisi deposiite ning rahaturufondi osakuid. Kasutatud arvelduskrediiti kajastatakse bilansis lühiajaliste laenukohustuste koosseisus.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustised

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpannga valuutakursid. Kõik välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja -kohustised (rahas tasutavad nõuded ja laenud) ning välisvaluutas fikseeritud mittemonetaarsed varad ja -kohustised, mida kajastatakse õiglase väärtuse meetodil (õiglase väärtuse meetodil kajastatavad kinnisvarainvesteeringud; bioloogilised varad; lühi- ja pikaajalised finantsinvesteeringud aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse, mille õiglane väärtus on usaldusväärselt hinnatav), hinnatakse bilansipäeval ümber eurodesse ametlikult kehtivate Euroopa Keskpannga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid kajastatakse kasumiaruandes perioodi tulu ja kuluna.

Finantsinvesteeringud

Lühi- ja pikaajaliste finantsinvesteeringute kajastamisel kasutatakse väärtuspäeva meetodit.

Lühiajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse kauplemiseesmärgil hoitavad väärtpaberid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.) ning kindla lunastustähtajaga väärtpaberid, mille lunastustähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast. Pikaajaliste finantsinvesteeringutena (muude pikaajaliste aktsiate ja väärtpaberitena) kajastatakse väärtpabereid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.), mida tõenäoliselt ei müüda lähema 12 kuu jooksul (v.a. investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse) ning kindla lunastustähtajaga väärtpaberid, mille lunastustähtaeg on hiljem kui 12 kuud pärast bilansipäeva.

Lühi- ja pikaajalisi finantsinvesteeringuid aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse (v.a. sellised osalused tütar- ja sidusettevõtjates, mida kajastatakse konsolideerimise või kapitaliosaluse meetodil) kajastatakse õiglases väärtuses, juhul kui see on usaldusväärselt hinnatav. Õiglase väärtuse aluseks on finantsinstrumendi noteeritud turuhind. Aktsiaid ja muid omakapitaliinstrumente, mille õiglane väärtus ei ole usaldusväärselt hinnatav, kajastatakse soetusmaksumus (miinus võimalikud allahindlused, kui investeeringu kaetav väärtus on langenud alla bilansilise väärtuse).

Tütar- ja sidusettevõtjate aktsiad või osad

Tütarettevõtteks loetakse ettevõtet, mille üle emaettevõtjal on kontroll. Tütarettevõtet loetakse emaettevõtja kontrolli all olevaks, kui emaettevõtja omab kas otseselt või kaudselt üle 50% tütarettevõtja hääleõiguslikest aktsiatest või osadest või on muul moel võimeline kontrollima tütarettevõtja tegevus- ja finantspoliitikat.

Sidusettevõtte on ettevõtte, mille üle emaettevõttel on oluline mõju, kuid mida ta ei kontrolli. Üldjuhul eeldatakse olulise mõju olemasolu juhul, kui ettevõtte omab sidusettevõttes 20% kuni 50% hääleõiguslikest aktsiatest või osadest.

Investeeringud tütar- ja sidusettevõtetesse kajastatakse bilansis kasutades kapitaliosaluse meetodit. Kapitaliosaluse meetodi kohaselt võetakse investeering algselt arvele tema soetusmaksumus, mida korrigeeritakse järgmistel perioodidel ettevõtte osalusega muutustes investeeringuobjekti omakapitalis (nii muutused investeeringuobjekti kasumis/kahjumis kui muudel omakapitali kirjetel), omandamisel tekkinud firmaväärtuse võimalike allahindlustega ning omandamisel tekkinud negatiivse firmaväärtuse tuluna kajastamisega.

Omavahelistes tehingutes tekkinud realiseerumata kasumid elimineeritakse vastavalt ettevõtte osaluse suurusele. Realiseerimata kahjumid elimineeritakse samuti, välja arvatud juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus.

Juhul kui ettevõtte osalus kapitaliosaluse meetodil kajastatava investeeringuobjekti kahjumis on võrdne või ületab investeeringuobjekti bilansilist väärtust, vähendatakse investeeringu bilansilist väärtust nullini ning edasisi kahjumeid kajastatakse bilansiväliselt. Juhul kui ettevõtte on garanteerinud või kohustatud rahuldama investeeringuobjekti kohustusi, kajastatakse bilansis nii vastavat kohustust kui kapitaliosaluse

meetodi kahjumit.

Osalus omandatud tütar- ning sidusettevõtete varades ja kohustustes ning omandamisel tekkinud firmaväärtust kajastatakse bilansis netosummana vastavalt real „Investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse“.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (s.o nominaalväärtus miinus vajadusel tehtavad allahindlused).

Individuaalselt oluliste nõuete väärtuse langust (st. vajadust allahindluseks) hinnatakse iga ostja kohta eraldi, lähtudes eeldatavasti tulevikus laekuvate summade nüüdisväärtusest. Selliste nõuete puhul, mis ei ole individuaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, hinnatakse väärtuse langust kogumina arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Varem alla hinnatud ebatöenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatöenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisena.

Varud

Varud võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostukulutustest, tootmiskulutustest ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.

Varude ostukulutused sisaldavad lisaks ostuhinnale varude ostuga kaasnevaid mittetagastatavaid makse ja varude soetamisega otseselt seotud transpordikulutusi, millest on maha arvatud hinnaalandid ja dotatsioonid. Varude tootmiskulutused sisaldavad nii otseseid toodetega seotud kulutusi (tooraine ja materjalide ning pakkematerjali maksumus, lõpetamata toodangu ladustamisega seotud vältimatud kulutused, tööliste palgad) kui ka proportsionaalset osa tootmise üldkuludest (tootmishoonete ja -seadmete amortisatsioon, remondikulu, tootmisega seotud juhtkonna palgad).

Varude soetusmaksumuse arvestuspõhimõtted

Varude soetusmaksumuse arvestamisel kasutatakse FIFO meetodit.

Varud hinnatakse bilansis lähtudes sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimisväärtus.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud kinnisvaraobjekte (maa, hoone), mida ettevõtte hoiab renditulu teenimise või turuväärtuse kasvu eesmärgil ja mida ei kasutata enda majandustegevuses. Kinnisvarainvesteering võetakse bilansis algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis sisaldab ka soetamisega otseselt seonduvaid tehingutasusid (s.o notaritasud, riigilõivud, nõustajatele makstud tasud ja muud kulutused, ilma milleta ei oleks ostutehing tõenäoliselt aset leidnud). Edasi kajastatakse kinnisvarainvesteeringuid soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja võimalikud allahindlused väärtuse langusest. Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale kinnisvarainvesteeringu objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeest. Juhul kui kinnisvarainvesteeringu objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid. Ettevõtte kinnisvarainvesteeringule rakendatav amortisatsioonimäär on 2-5% aastas. Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust

Hilisemad kulutused on lisatud kinnisvarainvesteeringu soetusmaksumusele juhul, kui need vastavad materiaalse põhivara mõistele ja bilansis kajastamise kriteeriumitele. Muud hilisemad kulutused (näiteks remont, hooldus) on kajastatud aruandeperioodi kuludes. Juhul, kui kinnisvarainvesteeringu objektile vahetatakse välja mõni komponent, lisatakse uue komponendi soetusmaksumus objekti soetusmaksumusele ning asendatava komponendi jääkmaksumus kantakse bilansist maha.

Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Materiaalseks põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 2000 eurot.

Materiaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast (k.a tollimaks ja muud mittetagastatavad maksud) ja otseselt soetamisega seotud kulutustest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja –asukohta. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kapitalirendile võetud materiaalse põhivara arvestus toimub sarnaselt ostetud põhivaraga.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad väljaminekud kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjektiga seotud tulevast majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Muid hooldus- ja remondikuludid kajastatakse kuluna nende toimumise momendil.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeast. Olulise lõppväärtusega varaobjektide puhul amortiseeritakse kasuliku eluea jooksul kulusse ainult soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahelist amortiseeritavat osa. Juhul, kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, lõpetatakse vara amortiseerimine. Juhul kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid.

Piiramata kasutuseaga objekte (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid ja raamatud) ei amortiseerita.

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel "müügiootel põhivaraks". Igal bilansipäeval hinnatakse kasutatavate amortisatsioonimäärade, amortisatsioonimeetodi ning lõppväärtuse põhjendatust.

Juhul kui põhivara kaetav väärtus (s.o kõrgem kahest järgnevast näitajast: vara neto müügihind või vara kasutusväärtus) on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest, on materiaalse põhivara objektid alla hinnatud nende kaetavale väärtusele.

Laenukasutuse kulutused (näiteks intressid), mis on seotud materiaalse põhivara ehitusega, kapitaliseeritakse antud objekti soetusmaksumuses perioodi jooksul, mis on vajalik vara otstarbekohasesse kasutusvalmidusse viimiseks. Muid laenukasutuse kulutusi kajastatakse tekkeperioodil kuluna.

Põhivarade arvelevõtmise alampiir 2000

Kasulik eluiga põhivara gruppide lõikes (aastates)

Põhivara grupi nimi	Kasulik eluiga
Ehitised	20
Masinad ja seadmed	4
Muu materiaalsed põhivarad	4
Immateriaalne põhivara	4

Piiramatu kasuliku elueaga vara (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid, raamatud) ei amortiseerita vaid kontrollitakse kord aastas vara väärtuse langust, võrreldes vara bilansilist maksumust kaetava väärtusega.

Amortiseeritavate varade puhul hinnatakse vara väärtuse võimalikule langusele viitavate asjaolude esinemist. Selliste asjaolude esinemise korral hinnatakse vara kaetavat väärtust ning võrreldakse seda bilansilise maksumusega.

Väärtuse langusest tekkinud kahjum kajastatakse summas mille võrra vara bilansiline maksumus ületab selle kaetava väärtuse. Vara kaetav väärtus on vara õiglane väärtus, millest on maha lahutatud müügikulutused, või selle kasutusväärtus, vastavalt sellele, kumb on kõrgem.

Vara väärtuse languse hindamise eesmärgil hinnatakse kaetavat väärtust kas üksiku varaobjekti või väikseima võimaliku varade grupi kohta, mille jaoks on võimalik rahavoogusid eristada.

Varade allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi kuluna.

Kord alla hinnatud varade puhul hinnatakse igal järgmisel bilansikuupäeval, kas võib olla tõenäoline, et vara kaetav väärtus on vahepeal tõusnud (v.a firmaväärtus, mille allahindlusi ei tühistata). Allahindluse tühistamist kajastatakse aruandeaasta kasumiaruandes põhivara allahindluse kulu vähendamisenä.

Rendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kapitalirenti kajastatakse bilansis vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on igal ajahetkel kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirenti tingimustel renditud varad amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirenti lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad rentniku poolt kantavad esmased otsekulutused kajastatakse renditava vara soetusmaksumuse koosseisus.

Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes kuluna.

Kasutusrenti tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt põhivaraga. Väljarenditavat vara amortiseeritakse lähtudes ettevõttes sama tüüpi varade osas rakendatavatest amortiseerimisühemõtetest. Kasutusrendimaksed kajastatakse

rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna. Kasutusrendi lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad esmased kulutused kajastatakse rendileandja bilansis varana (renditava varaga samal kirjel) ja amortiseeritakse kulusse rendiperioodi jooksul proportsionaalselt renditulu kajastamisega.

Finantskohustised

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenud, viitvõlad, väljastatud võlakirjad ning muud lühi- ja pikaajalised võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis sisaldab ka kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (v.a edasimüügi eesmärgil soetatud finantskohustused ning negatiivse õiglase väärtusega tuletisinstrumendid, mida kajastatakse nende õiglases väärtuses).

Lühiajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustusi kajastatakse bilansis maksmisele kuuluvas summas. Pikaajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumuse arvestamiseks võetakse nad algselt arvele saadud tasu õiglases väärtuses (millest on maha arvatud tehingukulutused), arvestades järgnevatel perioodidel kohustustelt intressikulu kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui selle tasumise tähtaeg on kaheteist kuu jooksul alates bilansikuupäevast; või ettevõtte pole tingimusteta õigust kohustise tasumist edasi lükata rohkem kui 12 kuud pärast bilansikuupäeva. Laenukohustusi, mille tagasimakse tähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast bilansipäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalistena. Samuti kajastatakse lühiajalistena laenukohustusi, mida laenuandjal oli õigus bilansipäeval tagasi kutsuda laenulepingus sätestatud tingimuste rikkumise tõttu.

Eraldised ja tingimuslikud kohustised

Eraldistena kajastatakse bilansis tõenäolisi kohustusi, mis on avaldunud enne bilansikuupäeva toimunud sündmuste tagajärjel ning mille realiseerumise aeg või summa ei ole kindlad. Eraldiste kajastamisel bilansis on lähtutud juhtkonna hinnangust eraldise täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse bilansis summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt bilansipäeva seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapoolle. Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansipäeva, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline.

Annetused ja toetused

Tegevuse sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui

- finantseerimine on laekunud või selle laekumine on praktiliselt kindel
- finantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud

Sihtfinantseerimisega kaasnevaid võimalikke kohustusi kajastatakse aruandes eraldiste või potentsiaalsete kohustustena.

Varade sihtfinantseerimise korral võetakse sihtfinantseerimise abil soetatud vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses.

Vara soetamiseks saadud sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui

- finantseerimine on laekunud või selle laekumine on praktiliselt kindel
- finantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud

Mitterahalisel sihtfinantseerimisel võetakse saadud vara bilansis arvele tema õiglases väärtuses. Sihtfinantseerimine, mida saadakse eelmistel perioodidel tekkinud kulude eest või millega ei kaasne täiendavaid tulevikku suunatud tingimusi, kajastatakse tuluna perioodis, millal sihtfinantseerimine aset leidis.

Tulud

Tulu kaupade müügist kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglases väärtuses, võttes arvesse kõiki tehtud allahindlusi ja soodustusi. Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle müüjalt ostjale, müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav ning tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline. Tulu teenuse müügist kajastatakse teenuse osutamise järel, või juhul kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist.

Kulud

Kulud on kajastatud tekkepõhiselt, tulude ja kulude vastavuse printsiibist lähtudes

Seotud osapooled

SA Eestimaa Looduse Fond aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

- a. tütarettevõtja;

- b. tegev- ja kõrgemat juhtkonda;
- c. eespool loetletud isikute lähedasi pereliikmeid ja nende poolt kontrollitavaid või nende olulise mõju all olevaid ettevõtteid

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudmeetodil - põhitegevuse rahavoogude leidmisel on korrigeeritud põhitegevuse tulemit, elimineerides mitterahaliste tehingute mõju ja põhitegevusega seotud käibevarade ning lühiajaliste kohustuse saldode muutused.

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid bilansi kuupäeva ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2020	31.12.2019
PayPal konto	767	551
Sularaha kassas	72	566
Arvelduskontod	468 845	279 735
Kokku raha	469 684	280 852

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2020	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	3 425	3 425
Ostjatelt laekumata arved	3 425	3 425
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	1	1
Muud nõuded	823	823
Viitlaekumised	823	823
Ettemaksed	2 022	2 022
Tulevaste perioodide kulud	2 022	2 022
Sihtfinantseerimise nõuded	316 391	316 391
Kokku nõuded ja ettemaksed	322 662	322 662
	31.12.2019	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	9 778	9 778
Ostjatelt laekumata arved	9 778	9 778
Muud nõuded	455	455
Viitlaekumised	455	455
Ettemaksed	1 905	1 905
Tulevaste perioodide kulud	1 905	1 905
Sihtfinantseerimise nõuded	67 822	67 822
Kokku nõuded ja ettemaksed	79 960	79 960

Viitlaekumisena on 2020 aastal kajastatud nõue Sotsiaalkindlustusametile töötajatele detsembris makstud täiendavate vanemapuhkuse päevade hüvitamiseks. Tulevaste perioodide kuluna on kajastatud ettemaksed bürooruumide rendi ja väikebussi kindlustuse eest. Sihtfinantseerimise nõuetele on kajastatud nõuded aruandeaastal tehtud projektide kulude eest, mille eest laekub raha 2021 aastal. Sihtfinantseerimise nõuete summa on kajastatud lisa 12.

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad (eurodes)

	31.12.2020		31.12.2019	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Käibemaks		1 230		1 566
Üksikisiku tulumaks		13 604		11 368
Erisoodustuse tulumaks		4		9
Sotsiaalmaks		24 760		21 288
Kohustuslik kogumispension		1 120		940
Töötuskindlustusmaksed		1 736		1 471
Ettemaksukonto jääk	1		0	
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	1	42 454		36 642

Maksuvõlgade kirjel on kajastatud võlgnevus detsembris väljamakstud töötasudelt arvestatud maksudelt, mis kuulusid deklareerimise ja maksmisele jaanuaris 2021 ning arvestuslikud maksuvõlad detsembri eest arvestatud töötasudelt, mis maksti välja jaanuaris 2021 ja kuulusid deklareerimisele ja ülekandmisele 10.veebruari 2021.

Lisa 5 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad (eurodes)

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, üldine informatsioon					
Tütarettevõtja registrikood	Tütarettevõtja nimetus	Asukohamaa	Põhitegevusala	Osaluse määr (%)	
				31.12.2019	31.12.2020
11043521	ELF Ring OÜ	Eesti	keskkonnakonsultatsioonid	100	100

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, detailne informatsioon:		
Tütarettevõtja nimetus	31.12.2019	31.12.2020
ELF Ring OÜ	7 985	7 985
Kokku tütarettevõtjate aktsiad ja osad, eelmise perioodi lõpus	7 985	7 985

Lisa 6 Kinnisvarainvesteeringud

(eurodes)

Soetusmaksumuse meetod		
	Ehitised	Kokku
31.12.2018		
Soetusmaksumus	52 852	52 852
Akumuleeritud kulum	-31 773	-31 773
Jääkmaksumus	21 079	21 079
Amortisatsioonikulu	-1 056	-1 056
31.12.2019		
Soetusmaksumus	52 852	52 852
Akumuleeritud kulum	-32 829	-32 829
Jääkmaksumus	20 023	20 023
Amortisatsioonikulu	-1 056	-1 056
31.12.2020		
Soetusmaksumus	52 852	52 852
Akumuleeritud kulum	-33 885	-33 885
Jääkmaksumus	18 967	18 967

	2020	2019
Kinnisvarainvesteeringutelt teenitud renditulu	21 426	19 802
Kinnisvarainvesteeringute otsesed haldamiskulud	-275	-275

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud ELF-ile kuuluvad bürooruumid Tartus. Alates veebruarist 2009 on sõlmitud kinnisvara üürile andmise leping tähtajaga 31.jaanuar 2024.

Lisa 7 Materiaalsed põhivarad

(eurodes)

								Kokku
	Maa	Ehitised			Masinad ja seadmed	Muud materiaalsed põhivarad	Lõpetamata projektid	
			Transpordivahendid	Muud masinad ja seadmed				
31.12.2018								
Soetusmaksumus	6 497	32 498	112 109	48 267	160 376		1 394	200 765
Akumuleeritud kulum	0	-11 137	-67 464	-39 367	-106 831		0	-117 968
Jääkmaksumus	6 497	21 361	44 645	8 900	53 545		1 394	82 797
Ostud ja parendused			30 984	2 376	33 360	97 635		130 995
Muud ostud ja parendused			30 984	2 376	33 360	97 635		130 995
Amortisatsioonikulu		-648	-13 232	-1 568	-14 800	-2 034		-17 482
Müügid (jääkmaksumuses)			-550	-6 250	-6 800			-6 800
Ümberliigitamised						1 394	-1 394	0
Ümberliigitamised lõpetamata projektidest						1 394	-1 394	0
31.12.2019								
Soetusmaksumus	6 497	32 498	138 003	29 789	167 792	99 029	0	305 816
Akumuleeritud kulum	0	-11 785	-76 156	-26 331	-102 487	-2 034	0	-116 306
Jääkmaksumus	6 497	20 713	61 847	3 458	65 305	96 995	0	189 510
Ostud ja parendused						57 180		57 180
Muud ostud ja parendused						57 180		57 180
Amortisatsioonikulu		-648	-18 516	-1 241	-19 757	-29 240		-49 645
Müügid (jääkmaksumuses)			-974		-974			-974
31.12.2020								
Soetusmaksumus	6 497	32 498	119 469	29 789	149 258	156 209		344 462
Akumuleeritud kulum		-12 433	-77 112	-27 572	-104 684	-31 274		-148 391
Jääkmaksumus	6 497	20 065	42 357	2 217	44 574	124 935		196 071

Müüdnud materiaalsed põhivarad müügihinna

	2020	2019
Masinad ja seadmed	1 833	3 333
Transpordivahendid	1 833	3 333
Kokku	1 833	3 333

Ehitistena on kajastatud Alam-Pedjal asuv Palupõhja looduskooli hoone. Muu materiaalse põhivarana on arvele võetud rajatud Tudu õpperada ja Piusa nahkhiirte talvituspaika rajatud truup.
2020 aastal müüdi Volkswagen väikebuss.

Lisa 8 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rendileandja

	2020	2019
Kasutusrenditulu	22 228	20 357
Järgmiste perioodide kasutusrenditulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2020	31.12.2019
1-5 aasta jooksul	21 466	21 100
Rendile või üürile antud varade bilansiline jääkmaksumus		
Kinnisvarainvesteeringud	18 967	20 023
Kokku	18 967	20 023

Kasutusendi tuluna 2020 aastal on kajastatud:
kinnisvarainvesteeringult teenitud renditulu 21 426 eurot
ELFi sõidukite väljarent 802 eurot

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2020	2019
Kasutusrendikulu	30 919	30 919
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2020	31.12.2019
12 kuu jooksul	3 292	3 292
1-5 aasta jooksul	137 135	137 135

Kasutusrendikuluna on kajastatud büroorumide, raamatupidamistarkvarade ja dokumendihaldustarkvara rendikulud.

Lisa 9 Laenukohustised

(eurodes)

	31.12.2020	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta		
Pikaajalised laenud						
Liisinguleping L19106277	20 333	2 880	17 453		3 kuu euribor + 2.45% aastas	05.06.2024
MES laenuleping 397L20	400 000	0	400 000		4% aastas	02.01.2023
Pikaajalised laenud kokku	420 333	2 880	417 453			
Laenukohustised kokku	420 333	2 880	417 453			

	31.12.2019	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta		
Pikaajalised laenud						
Liisinguleping L19106277	23 158	2 820	20 338		3 kuu euribor + 2.45% aastas	05.06.2024
Pikaajalised laenud kokku	23 158	2 820	20 338			
Laenukohustised kokku	23 158	2 820	20 338			

Tagatiseks panditud varade bilansiline (jäak)maksumus

	31.12.2020	31.12.2019
Ehitised	18 967	0
Kokku	18 967	0

Liisingulepinguga osteti 2019 aastal väikebuss Volkswagen Transporter.

2020 aasta lõpus sõlmiti laenuleping Maaelu Edendamise Sihtasutusega LIFE projektide lõpuleviimiseks tehtavate kulude sildfinantseerimiseks.

Laenu tagatiseks on seatud hüpoteek Teaduspargi 9 bürooruumidele.

Lisa 10 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2020	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	4 082	4 082
Võlad töövõtjatele	41 779	41 779
Maksuvõlad	42 454	42 454
Kokku võlad ja ettemaksed	88 315	88 315

	31.12.2019	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	80 209	80 209
Võlad töövõtjatele	28 714	28 714
Maksuvõlad	36 642	36 642
Kokku võlad ja ettemaksed	145 565	145 565

Lisa 11 Võlad töövõtjatele

(eurodes)

	31.12.2020	31.12.2019
Töötasude kohustis	30 094	25 507
Puhkusetasude kohustis	11 598	2 853
Töötajate nõuded kulude eest	87	354
Kokku võlad töövõtjatele	41 779	28 714

Töötasude kohustusena on kajastatud detsembri eest arvestatud tasud, mis kuulusid väljamaksmisele jaanuaris 2021. Puhkusetasude kohustus on arvestatud kasutamata puhkusepäevade inventuuri alusel.

Lisa 12 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused

(eurodes)

	31.12.2018		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruanandes	31.12.2019	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Euroopa Liidu toetused (LIFE)		540 464	29 573		-558 477	47 900	59 461
Keskkonnainvesteeringute Keskus	34 231	12 492	148 265		-135 320	8 794	0
Keskkonnainvesteeringute Keskus LIFE kaasfinantseering		175 373	66 815		-202 772		39 417
World Wide Fund for Nature		12 073	29 455		-28 943		12 585
Svenska Postkodstifelsen		57 975	55 708		-53 678		60 005
Välisministeerium	314		314			0	
EKO Sihtkapital		0	21 012		-26 140	5 128	
Aktiivsete kodanike fond		0	19 500				19 500
Euroopa Liidu muud fondid		43 655	204 016		-213 607	6 000	40 064
Kodanikuühiskonna Sihtkapital		474	44 399		-44 399		474
Sihtotstarbelised annetused		20 767	51 442		-51 442		20 767
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	34 545	863 273	670 499		-1 314 778	67 822	252 273
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	34 545	863 273	670 499		-1 314 778	67 822	252 273

	31.12.2019		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruanDES	31.12.2020	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Euroopa Liidu toetused (LIFE)	47 900	59 461	323 113		-531 880	288 387	91 181
Keskkonnainvesteeringute Keskus LIFE kaasfinantseering	0	39 417	474 694		-477 794	0	36 317
Keskkonnainvesteeringute Keskus	8 794	0	95 297		-90 645	4 142	0
World Wilde Fund for Nature		12 585	19 025		-26 374	0	5 236
Svenska Postkodstifelsen		60 005	113 509		-113 509		60 005
Sigrid Rausing Trust	0	0	97 847		-6 193	0	91 654
EKO Sihtkapital	5 128	0	25 480		-28 940	8 588	0
Aktiivsete kodanike fond	0	19 500	41 468		-60 648	0	320
Kodanikuühiskonna Sihtkapital		474	47 400		-38 400	0	9 474
Euroopa Liidu muud fondid	6 000	40 064	260 009	-41 931	-205 717	15 274	61 698
Muud fondid välismaa	0	0	15 527		-15 527	0	0
Sihtotstarbelised annetused		20 767	34 471		-36 251	0	18 989
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	67 822	252 273	1 547 840	-41 931	-1 631 878	316 391	374 874
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	67 822	252 273	1 547 840	-41 931	-1 631 878	316 391	374 874

Lisa 13 Annetused ja toetused

(eurodes)

	2020	2019
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	1 631 878	1 314 778
Mittesihtotsatabelised annetused ja toetused	40 357	22 331
Kokku annetused ja toetused	1 672 235	1 337 109
sh eraldi riigieelarvest	28 940	25 640

Eraldisena riigieelarvest on kajastatud EKO Sihtkapitali vahendusel saadud toetus.

Lisa 14 Tulu ettevõtlusest

(eurodes)

	2020	2019
Looduskaitseks ekspertiseid	4 533	21 524
Looduskaitseks talgureid	16 389	28 260
Ruumide rendilaendamine	21 426	19 802
Sõidukite rendileandmine	802	555
Kaupade müük	2 627	2 022
Reklaamilepingud	1 542	7 867
Kokku tulu ettevõtlusest	47 319	80 030

Lisa 15 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud

(eurodes)

	2020	2019
Transpordikulud	20 469	13 696
Lähetuskulud	2 873	18 923
Sisseostetud tööd ja teenused	744 479	606 973
Seminaride, ürituste korraldamine	43 386	57 968
Töövahendid	14 390	13 093
Trükised ja reklaam	93 236	35 146
Makstud stipendiumid	1 000	2 000
Kokku sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	919 833	747 799

Sihtotstarbeliste projektide otsestele kuludele lisanduvad tööjõukulud 2019 aastal summas 525 711 eurot ja 2020 aastal summas 680 445 eurot, mis on kajastatud lisa 17.

Lisa 16 Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2020	2019
Üür ja rent	32 654	18 466
Mitmesugused bürookulud	21 235	23 500
Lähetuskulud	126	821
Riiklikud ja kohalikud maksud	47	43
Teaduspargi 9 kulud	275	275
Autode ja transpordikulud	14 008	15 527
Müügikaubad	1 756	2 464
Tasuliste teenuste kulu	12 517	10 456
Audit	3 270	2 016
Reklaam, trükised	1 506	1 664
Külaliste vastuvõtt, üritused	2 688	12 416
Liikmemaksud	1 152	1 338
Panga teenustasud	1 154	506
Töökaitse ja tervishoid	888	593
Kokku mitmesugused tegevuskulud	93 276	90 085

Mitmesuguste tegevuskuludena on kajastatud üldvahenditest ja tasuliste teenuste osutamiseks tehtud kulud.

Lisa 17 Tööjõukulud

(eurodes)

	2020	2019
Palgakulu	508 985	411 214
Sotsiaalmaksud	171 460	138 213
Kokku tööjõukulud	680 445	549 427
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	641 889	525 711
Töötajate keskmine arv taandatusena täistööajale	27	24

Tööjõukuludesse on arvestatud ka töövõtulepingute ja juhatuse liikme lepingute alusel makstud tasud.

2019 aastal maksti töövõtulepingute alusel koos maksudega 22 514 eurot.

2020 aastal maksti töövõtulepingute alusel koos maksudega 21 930 eurot.

Juhatusel makstud tasud on kajastatud lisas 18

Lisa 18 Seotud osapooled

(eurodes)

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2020	2019

Arvestatud tasu	95 141	93 987
-----------------	--------	--------

Tegevjuhtkonna tasudena on arvestatud juhatuse liikmetele töölepingute ja juhatuse liikme lepingute alusel makstud tasud. Nõukogu liikmetele juhtimise teenuse eest tasusid ei arvestatud ega muid soodustusi ei antud.

Lisa 19 Projektide tulud valdkondade kaupa

Valdkond/ Projekt	2020	2019
<u>Mereprogramm kokku</u>	<u>161143</u>	<u>116191</u>
WWF Meri	19025	24219
WWF Meat Guide	7349	4725
JJ-KIK	0	15836
NAFTA-KIK	1779	17734
EAT4CHANGE	19433	0
KALA	113557	53678
<u>Metsaprogramm kokku</u>	<u>49836</u>	<u>31108</u>
ACF METS	11986	0
annetused METS / metsaraamat	9361	6112
ÜLEMISTE	17706	24996
BL	10784	0
<u>Märgalade programm kokku</u>	<u>712474</u>	<u>603772</u>
LIFE-ME	659828	486737
annetused RABA	220	0
Sooinv-KIK	22036	38275
EKUK	30391	78760
<u>Liigikaitse programm kokku</u>	<u>270132</u>	<u>174515</u>
Konnad-KIK	12672	13026
A-13 Kõre / Metsloomade taastuskeskus	247	355
A-1 lendorav, LO-LIFE	611	9205
A-6 nahkhiir	234	1395
ESTBAT-LIFE	256035	149184
NOORLK	333	1350
<u>Igäihe looduskaitse kokku</u>	<u>128210</u>	<u>115113</u>
ACF LK / ESC	34892	3706
Teeme Ära KÜSK +annetused	38506	45580
Talgud-KIK / annetused	44950	65827

<u>Kliimamuutuste programm</u>	<u>201732</u>	<u>134031</u>
ACF-KLIIMA	13770	0
ECF	9341	0
EUKI-KLIIMA	135987	118483
LIFE-UNIFY	14684	15548
MUUD kliimaprojektid / KIK	27950	0
<u>ELF kui huvikaitsja</u>	<u>118213</u>	<u>140048</u>
KÜSK-ME18 / annetused	3952	8199
Sigrid Rausing Trust	6193	0
EKO	28940	26140
NaturallyEst-LIFE	79127	105710
KOKKU	1631878	1314778

Lisa 20 Sihtkapitalid

	Sihtkapital			Kokku
	Asutamisel sissemakstud SK	Lotmani nim. noore loodus- kaitsja sk	Noore loodus- taluniku sk	
Saldo seisuga 31.12.2018	9642	710	580	10932
Eraldised sihtkapitalidest 2019	0	0	0	0
Saldo seisuga 31.12.2019	9642	710	580	10932
Eraldised sihtkapitalidest 2020	0	0	0	0
Saldo seisuga 31.12.2020	9642	710	580	10932